

STENOGRAFSKE BELEŠKE

PRIVREMENOG NARODNOG PREDSTAVNIŠTVA
KRALJEVSTVA SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

32. REDOVNI SASTANAK PRIVREMENOG NARODNOG PREDSTAVNIŠTVA

KRALJEVSTVA SRBA, HRVATA I SLOVENACA
DRŽAN U BEOGRADU 5. JUNA 1919. GODINE.

PRESEDAVAO:

Predsednik dr. Draža M. Pavlović.

SEKRETAR:

Dr. Aleksandar Mijović.

(Početak u 16 časova i 45 minuta.)

Prisutna su bila sva gospoda ministri.

Predsednik Dr. Drag. M. Pavlović: —
Otvaram 32. redovni sastanak. Izvolite čuti protokol prošlog sastanka.

Sekretar Dr. Aleks. Mijović čita protokol 31. redovnog sastanka.

Predsednik Dr. Drag. M. Pavlović: —
Ima li ko šta da primeti na ovaj protokol, prima li se? (Prima se.) Objavljujem, da je primljen prošli protokol. Izvolite, gospodo, čuti molbe i žalbe.

Sekretar dr. Aleks. Mijović čita molbe:
a) Petra Milovanovića iz Velike Banjice srez Babušnički okrug Pirotski za dejstvo, da mu se šteta od 10.0000 dinara naplati od Bugara, koju su mu oni naneli; b) Marka Maričića i ostalih učitelja iz Karlovca za povišicu i stanarinu.

Predsednik Dr. Drag. M. Pavlović: —
Ove će se molbe upraviti odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti jedan zakonski predlog.

Sekretar Dr. Aleksander Mijović saopštava: Ministar finansija podnosi zakonski predlog o porezu na neženjena lica, zajedno s mišljenjem Državnog Saveta.

Ministarstvo Financija
kraljevstva
Srba, Hrvata i Slovenaca
Generalna direkcija
neposrednih poreza
Br. 1301.
30. maja 1919. godine
Beograd.

Narodnom Predstavništvu,

Nesumnjivo je da uvodjenje novih poreza stvara poremećaj u imovinskim prilikama poreskih obveznika. Taj poremećaj poreski obveznici snose mnogo lakše, ako je porez ravnomerno raspoređen t. j. ako oporezuje poreske obveznike srazmerno jačini njihove poreske snage. Za opravdanost poreza jedno je od osnovnih načela poreske ravnomernost. S toga nam valja, pri poreskoj politici, uvek pratiti sve one momente koji zadovoljavaju to poresko načelo, i osiguravaju poreskim obveznicima, odnosno čitavim klasama, lakše podnošenje poreskih tereta.

Jedan od takovih momenata leži i u broju članova koje jedan poreski obveznik ima da izdržava. Taj momenat ima važnu ulogu u snošenju poreskog tereta. Nije svejedno, pri jednakoj poreskoj snazi, da li je poreski obveznik samac, neženjen ili je zasnovao porodicu. Nesumljivo je, da neosnivanje porodice predstavlja za samca, na današnjoj skupoći životnih namirnica, ogromni

avantaz prema onom obvezniku, koji ima da se orine pored sebe još i za članove svoje porodice.

Načelo pravičnosti, kao i načelo ravnomernosti, imperativno nam nalaže da poreski obveznik koji je neženjen, podnese ekvivalenat u porezovanju, koji podnose ženjeni poreski obveznici u održavanju njihove porodice. Taj je momenat već odavno zapažen i na strani. Samo što strana zakonodavstva nisu taj momenat u dovoljnoj meri iskoristila ili, ako su to donekle i učinila, to su učinila na jedan obilazan način, bilo u vidu smanjenja poreske stope, prema broju članova porodice, bilo u postotnim odbicima pri iznalaženju minimalne poreske osnove. Takav je slučaj i kod austrijskoga zakona o porezu na prihod, gde takodje taj momenat nije u dovoljnoj meri istaknut.

Po zakonskoj noveli od 23. januara 1914. godine, u slučaju kad kućni starešina ima na izdržavanju i članove porodice koji nemaju samostalni dohodak, poreska se stopa snižava i to za lica čiji je dohodak veći od 2400 kruna, sa jednim stepenom za svako lice, ako je broj članova u porodici manji od dva lica; ako je dohodak veći od 2400 kruna, a manji od 4800 kruna, za jedan stepen za svako lice, ako je broj članova manji od tri lica u porodici.

Po ugarskom zakonu, porez se ima povisiti sa 15% kod samca, a sa 10% kod onoga lica, koje ima na izdržavanju samo jednog člana.

Kao što se vidi, u Austriji i Ugarskoj vodilo se vrlo malo računa pri raspoređivanju poreskih tereta, da li je poreski obveznik sam ili iz svojih prihoda ima da izdržava i porodicu.

U Srbiji i u Bosni i Hercegovini nije u opšte pri porezivanju uzimano u obzir opterećenje obveznika porodicom.

Uvodenjem novih ratnih poreza sa ogromnim poreskim stopama gone nas, da se ti momenti u porezivanju zadovolje, kako bi se poreski tereti što pravičnije i ravnomernije razdelili.

Da bi se to donekle postiglo meni je čast podneti Narodnom Predstavništvu priloženi zakonski predlog o porezu na neženjena lica a na osnovu ovlašćenja datog mi ukazom Njegovog Kraljevskog Visočanstva Nasljednika Prestolja od 14. o. m.

Cilj je ovom zakonskom predlogu da izjednači, u koliko je to moguće, onu razliku koja postoji u snošenju poreskih tereta između oženjenih i neoženjenih lica, opterećujući ove poslednje naročitim porezom.

Logična je posledica ove zakonske mere, da su oslobođenja od ovoga poreza svedena na minimum.

Uvodenjem ovog zakona moralo se je pobrinuti, da činovnici koji stupe u brak, ne budu i

suviše teško pogodjeni odredbom zakona o pensionom fondu za udovice i decu umrlih činovnika.

Po tome zakonu, državni činovnici, koji ne stupe u brak do tridesete godine, podleže plaćanju vanrednog ženidbenog uloga. Ako bi se, sada, ostavilo, da su ti državni činovnici, pošto stupe u brak, dužni da plaćaju vanredni ženidbeni ulog, onda bi to, u sadašnjim teškim ekonomskim prilikama, i suviše teško palo činovnicima, koji stupe u brak, te je stoga u zakonski predlog i uneta odredba, kojom se činovnici, koji stupe u brak do kraja 1920. godine oslobadjaju plaćanja ovoga vanrednoga uloga.

Podnoseći Narodnom Predstavništvu ovaj zakonski predlog, molim da ga smatra za hitan, saobrazno čl. 101. zakona o poslovnom redu.

U isto vreme čast mi je podneti Narodnom Predstavništvu u smislu čl. 111. i 144. Ustava zemaljskog mišljenje Državnog Saveta kao i odvojena mišljenja dvojice državnih savetnika o ovom zakonskim predlogu.

Ministar finansija,
Dr. Ninčić s. r.

PREDLOG ZAKONA

o

porezu na neženjena lica.

Član 1.

Svako muško neženjeno lice podleži plaćanju posebnoga poreza na neženjena lica po čl. 4. ovoga zakona.

Ova se obveza rasprostire i na udovce bez dece; kao i na ona lica čiji je brak sudskim putem uništen ili razveden. Izuzima se slučaj ako takvo lice ima dece ili je sudskom presudom osuđeno na plaćanje izdržavanja žene i dece.

Član 2.

Poreska obveza počinje u onoj godini, u kojoj dotično lice navršši 25. godinu života, a prestaje po istoku onoga podloga u kome to lice stupi u brak ili u kome navršši 60. godinu života.

Član 3.

Oslobođeni su od poreza:

1. sveštena lica, kojima je crkvenim propisom zabranjeno stupanje u brak.
2. Vojnici pod zastavom, a oficiri za vreme, za koje po vojnim propisima ne mogu stupiti u brak.
3. Lica po građanskom zakonu nesposobna za upravu svojim imanjem.

4. Lica nesposobna za svaku privredu, ako nemaju većeg imanja od 100.000 dinara, ili stalnog prihoda većeg od 6.000 dinara godišnje.

5. Osudjenici u zatvoru za vreme izdržavanja kazne.

Član 4.

U ime ovoga poreza plaćaju ovi obveznici bez razlike godišnje 240. dinara.

Sem gornje sume plaćaju još, i to:

a) poreski obveznici od 30—45 godina zaključno 100%.

b) poreski obveznici od 25—29 i od 46—50 godina zaključno 50%.

v) poreski obveznici od 51—60 godina zaključno 25% prema sumi rasporedjenog im neposrednoga poreza po poreskom rasporedu, odnosno registru (katastru) za predhodnu godinu, izuzevši vojnicu (vojno oprosnu taksu), obrtni porez, porez na puške i lov, porez na ratne dobitke, kao i sve prireze. Na ovaj porez ne mogu se naplaćivati nikakvi prirezi.

Član 5.

Svaki poreski obveznik dužan je, u mestu svoga stalnog bavljenja, svake godine, najdocnije do 31. januara, podneti prijavu, u kojoj će izneti sumu prošlogodišnjeg poreskog zaduženja. Uz prvu prijavu dužan je priložiti svoju krštenicu ili drugu kakvu javnu ispravu, kojom se mogu utvrditi godine života. Ove isprave ne podleže plaćanju takse.

Prijava za 1919. godinu ima se podneti u roku koji Ministar Finansija bude odredio.

Oni, koji su po čl. 3. ovoga zakona oslobođeni od plaćanja ovog poreza, nisu dužni podnositi prijave.

Član 6.

Za raspored ovoga poreza nadležna je prvostepena finansijska vlast onoga mesta, u kome poreski obveznik stalno živi.

Navršeni raspored ovoga poreza ima se u Srbiji i u Crnoj Gori objaviti na način, kako je to propisano u članku 98. zakona o neposrednom porezu. Za ostale teritorije o izvršenom rasporedu finansijske vlasti izveštavaju poreskog obvezanika dostavom posebnog platežnog naloga.

Način rasporedjivanja određuje Ministar Finansija.

Član 7.

Protiv izvršenog razreza ima mesta žalbi Generalnoj Direkciji Neposrednih Poreza u roku od

15 dana, računajući od poslednjega dana kada je raspored poreza bio izložen gradjanstvu na ugled odnosno od dana prijema platežnog naloga.

Odluka Generalne Direkcije Neposrednih Poreza izvršna je i protivu nje nema mesta žalbi. Izjavom žalbe ne zadržava se naplata ovoga poreza.

Član 8.

Porez se ima naplatiti u dva jednaka dela i to: prva polovina u roku od 30 dana po objavi poreskog rasporeda, odnosno po prijemu platežnog naloga, a druga za daljih 6 meseca.

Činovnici, državni službenici, kao i sva druga lica, koja na državnim kasama primaju platu, penziju ili kakvu zaradu, plaćaju ovaj porez mesečno o samom primanju i to po dvanaesti deo od rasporedjene godišnje sume.

Član 9.

Naknadna ispravka u zaduženju neposrednoga poreza za godinu prema kome se raspoređuje ovaj porez povlači za sobom i ispravku ovoga poreza.

Poreske vlast dužne su po službenoj dužnosti izvršiti ove ispravke.

Kad ispravku ovoga poreza pokreće poreski obveznik, njegova molba ne podleži plaćanju takse.

Protivu rešenja prvostepene porezne vlasti donetog po ovim ispravkama ima mesta žalbi po čl. 8. ovoga zakona.

Član 10.

Ako poreski obveznik ne podnese prijavu po čl. 5., plaća u ime kazne, pored redovnog poreza po ovome zakonu, još jedanput toliku sumu.

Član 11.

Državni činovnici koji podleže plaćanju vanrednoga ženidbenoga uloga po čl. 5. a, 5 b, 5 v, 5 g, 5 d, zakona o pensionom fondu za udovice i decu umrlih činovnika, neće plaćati ovaj ženidbeni ulog do konca 1920. godine. Ovi ženidbeni ulozi pašće na teret državne kase.

Član 12.

Ovaj zakon stupa u život od dana kad ga Kralj potpiše.

Ministar Finansija
Dr. Ninčić, s. r.

Kraljevstvo
Srba, Hrvata i Slovenaca

DRŽAVNI SAVET

Broj 225.
26. maja 1919. godine
u Beogradu.

Gospodine Ministre,

Državni Savet proučio je predlog zakona o porezi na neženjena lica, koji ste mu pismom vašim od 14. maja o. g. broj 885 na mišljenje dostavili, i na osnovu čl. 144. Ustava ima čast dostaviti Vam sledeće mišljenje:

Da je u načelu umesno, da se osobeno optereće porezom neženjena lica iz razloga, koji je i sam Gospodin Ministar naveo.

Prelazeći na ocenu pojedinih članova u podnetom predlogu, Državni savet je našao da treba učiniti ove primedbe:

Kod čl. 2. Državni Savet nalazi, da je za lica fakultetski školovana suviše rano ako se odmah po završenoj 25. godini optereće ovom porezom, jer je poznato da su njihovi prvi dohoci tako maleni, da će oni jedva dostizati za sopstveno izdržavanje; a drugo, veliki broj od ovih, usled ratnih događaja, jako su zadocnili sa školovanjem, te se i bez njihove krivice i kod najbolje volje nisu mogli oženiti, niti steći kakve prihode. S toga je Državni Savet mišljenja, da se broj godina za ovakova lica pomeri sa 25 na 30.

Kod tačke 5 čl. 3. Državni Savet nalazi da treba ove poreze osloboditi samo one, koji su osudjeni na zatvor duži od godine dana.

Kod čl. 4. Državni Savet nalazi prvo, da bi trebalo udovce, po navršenoj 50. godini sasvim osloboditi od plaćanja ove poreze. Motive za ovo Državni Savet nalazi u tome, što snaga čovekova u ovo doba počinje padati i privreda slabiti, te je bojazan da li se može postići korist, koja se predlogom traži.

Da bi poreske obveznike ove vrste trebalo podeliti na klase prema njihovom umovnom i prividnom stanju, jer mislimo, da će siromasi obveznici biti u nemogućnosti da plaćaju sumu od 240 dinara godišnje, koja je predložena za sve obveznike bez razlike.

Kod čl. 5. treba u početku dati ovaku redakciju: „poreski obvezanici, koji podležu plaćanju ove poreze.“ itd.

Kod čl. 8. Državni Savet je mišljenja, da bi bilo suviše osetno za mnoge obveznike ove vrste, ako bi odmah, kao što se predlogom predvidja, morali polovicu poreza položiti u roku od 30 dana po objavi rasporeda, jer će svakojako biti i takvih obveznika, koji žive samo od dnevne zarade, te bi

bili dovedeni u nemogućnost da se odazovu dužnosti svojoj.

U čl. 9. pogrešno se, pri završetku, poziva na čl. 8. i treba na čl. 7.

U čl. 11. projekta, državna kasa plaća ženidbeni ulog. Omaškom je spomenut članak 5. po v. zakona o penzionom fondu za udovice i decu umrlih činovnika, jer se taj član u opće ne odnosi na neženjena lica.

No sem ove odluke, pojavila su se u Državnom Savetu, a u objašnjenje ili dopunu predloga i sledeća odvojena mišljenja, koja se, kao sastavni deo Savetskoga mišljenja, takodje u produženju iznose i to:

I.

Odvojeno mišljenje g. P. Petrovića, člana Državnog Saveta, koje glasi:

Moje je mišljenje da nema opravdanih razloga sad iz celokupnog zakona o porezu, izdvajati samo porez na neženje. — To pitanje treba urediti prilikom izmene celog zakona, i zavesti sistem progresivnog poreza. Ovakav kakav je predlog niti donosi pravičniju podelu tereta niti kakav značajni prihod za državnu kasu.

Kod nas ostaju neženjeni mahom činovnici i siroti varoški radnici. Dosadanjim porezom oni su suviše opterećeni, te bi novi porez tu nepravičnost samo povećao.

Kad se uzmu u račun troškovi administracije i izdaci koji se na državnu kasu prenose članom 11. ovog predloga, onda je sumnjivo, da li će od celog predloga biti ikakve koristi za državnu kasu a očekivanje koristi bio je glavni razlog za podnoženje predloga.

II.

Odvojeno mišljenje g. Spasoja Radojčića, člana Državnog Saveta, koje glasi:

Slažem se sa mišljenjem Državnog Saveta, ali kod sledećih tačaka ističem ovo odvojeno mišljenje:

„Kod tačke 4. čl. 3. nalazim, da se određuje odviše visoka stopa poreza, kako početna tako i ona koja se određuje u procentima. Treba neženjenima najpre dati za nekoliko godina vremena da se na ovaj novi porez naviknu.“

Kod čl. 3. tač. 6. nalazim, da treba dodati tu novu tačku: „da se od plaćanja ovog poreza oslobadjaju ona muška lica, koja bi inače po svojim godinama podležala plaćanju ovoga poreza, ako bi lekarsko komisijskim pregledom dokazala da su neizlečivo bolesna od bolesti, koja sprečava zdrav porod“. Ako bi bilo bez ove tačke, bila bi od ove poreze veća šteta nego korist, terali bi

ljude da se žene i imaju porod, koji bi bio na veliku štetu društva.

Kod čl. 4. nalazim, da ni udovce između 51 i 60 god. ne treba osloboditi ove poreze, te da ima ostati kako je predloženo u pomenutom predlogu.

Kod čl. 7. nalazim, da treba da se drži dosadašnje pravilo, da se nad radom finansijske vlasti (prvostepene i odeljenja Ministarstva) zadrži i dalje Kasaciona Kontrola Državnog Saveta. Ovaj porez izazvaće jako nezadovoljstvo kod poreznih obaveznika, pa je pravo da se i njihove žalbe, pored toga što se rasmatraju u odeljenju (Direkcije) Ministarstva Financija uzmu u ocenu i od Državnog Saveta, koji će poreskim obaveznicima dati potpunu garanciju za pravilnu primenu zakona.

Kod čl. 10. nalazim, da je sankcija neprijave na vreme suviše stroga, jer je ovde očevidno preterano udvajati porezu“.

Primate, Gospodine Ministre, uverenje mog odličnog poštovanja.

Zastupnik Predsednika Državnog Saveta
član

Živ. Živanović, s. r.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: — Ovaj će se zakonski predlog uputiti finansijskom odboru. Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Dr. A. Mijović saopštava interpelacije: a) Antona Kristana na gospodina Ministra Vojnoga o Milanu Švajcaru, Stjepanu Iljaševiću i Vinku Baloghu, koji su kao invalidi uzeti u vojnu službu:

b) Mihajla Jovanovića na gospodina Ministra Unutrašnjih Dela o Randjelu Petroviću i Davidu Berahi, liferantima u Leskovcu, za vreme okupacije Bugara;

v) Todora Stankovića na gospodina Ministra Financija o izjednačenju dodatka na skupoću pensionarima sa aktivnim činovnicima.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: — Ove će se interpelacije uputiti dotičnim Ministri-
ma. Izvolite čuti jednu molbu.

Sekretar dr. A. Mijović saopštava:

Pavao Kovačev predsednik Skupštine u Splitu moli Narodno Predstavništvo u ime Skupštine držane u Splitu 2. juna o. g., da zastupnici Jugoslavije Konferencije Mira ne potpišu mir dokle god Zadar, Šibenik i cela Dalmacija i ostrvlje Jadrana ne budu prisajedinjeni Jugoslaviji.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: — Gospodo, izvolite čuti izveštaj verifikacionog odbora.

Sekretar dr. A. Mijović čita izveštaj Verifikacionog odbora koji glasi:

Narodnom predstavništvu,

Verifikacioni Odbor primio je naknadno punomoćije g. Nikole Drmončića (zamenik Apostolović) poslanika za okrug tetovski.

Protiv ovog izbora uložena je žalba Aleksandra H. Parlića i drugova, kojom se osporava njegov izbor i mandat, jer je bio policijski činovnik za vreme izbora poverenika i poslanika.

Pošto je razmotrio žalbu, izborna i druga akta i saslušao g. Drmončića, odbor izveštava, da su izbori poverenika u srezu Gornjo-Pološkom izvršeni na dan 2. marta o. g.; da je izbor poslanika g. Drmončića izvršen na dan 31. marta a da je g. Drmončić razrešen od dužnosti policijskog pisara sreza G. Pološkog na dan 24. marta o. g. prema izvešću g. Ministra Unutarnjih Dela Br. 1777. Usled takvog stanja stvari većina odborska smatra, da je g. Drmončić učestvovao u pripremama za izbor poverenika sreza, kome je bio funkcioner — nadzorni organ, i da je usled toga sloboda izbora poverenika sreza G. Pološkog dovedena u sumnju i time i sam izbor poslanika g. Drmončića, pošto je broj poverenika toga sreza od uticaja na sam rezultat izbora. — Zato većina odborska ima čast predložiti Narodnom Predstavništvu, da izvoli izbor poverenika za srez Gornjo-Pološki kao i izbor poslanika g. Drmončića poništiti.

GG. Nastas Petrović i Uroš Lomović imaju svoje odvojeno mišljenje i izneće ga u Narodnom Predstavništvu usmeno na sjednici.

Za izvestioca odredjen je g. dr. Krizman.

Beograd, 4. juna 1919. god.

Sekretar,

Predsednik,

Dr. Henrik Krizman, s. r. **Drag. Pečić, s. r.**

Članovi:

Nastas Petrović, s. r. (odvaja se)

Borivoje J. Popović, s. r.

Uroš Lomović, s. r. (odvaja se)

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: — Pre nego predjemo na dnevni red ima nekoliko usmenih pitanja na gospodu ministre. Reč ima gospodin poslanik Aca Bogdanović, da stavi pitanje na gospodina ministra za ishranu.

Aca Bogdanović: Ja sam prije izvjesnog vremena stavio pitanje na gospodina ministra za ishranu zbog snabdevanja životnim namirnicama Bosne i Hercegovine. Sad mi se pružila prilika da pitam gospodina ministra za ishranu, da li mu

je poznato stanje u kom se nalazi snabdevanje Bosne i Hercegovine šećerom i da li je preduzeo kakve mjere da se to stanje popravi i koje su to mjere, a ako nije te mjere preduzeo šta misli učiniti. Ja ću kratko da obrazložim ovo moje pitanje.

Već od prevrata izvjesni krajevi naše zemlje nisu bili apsolutno nikako snabdjevani šećerom. Šećer je dolazio možda u veće varoši, ali u manje varoši nikako, i u koliko je dolazio, dolazio je samo na taj način, što se je švercovalo, dakle na jedan nelegalan način, koji je konsumente koštao velikih suma novaca. Došlo je do toga, da se danas u nekim mjestima, n. pr. u Bjelini plaća šećer po 80 kruna kilogram. Pokrajnska vlada za Bosnu i Hercegovinu učinila je u tom pogledu koliko ja znam i u koliko je bio ljubezan da me obavijesti gospodin referent kod ministra ishrane za Bosnu i Hercegovinu, toliko što je izradila kod ministarstva, da se Bosni i Hercegovini doznači jedan iznos od, čini mi se 60 vagona šećera, i što je naredila pojedinim aprovizacijama u srezovima da u gotovom novcu polože onu sumu, koliko iznosi količina šećera, što ga imaju da dobiju. Ma da je to svršeno prije mjesec i po dana i ma da sam ja intervenirao kod ministarstva saobraćaja, da se stavi na raspolaganje ministarstvu za ishranu potreban broj vagona za prevoz šećera u Bosnu. ipak šećer do danas nije stigao u zemlju. Stoga sam prinuđen, naročito s obzirom na to, što muslimanski dio našega stanovništva ima praznik, post, te tu oskudicu šećera naročito teško osjeća, da uputim na gospodina ministra za ishranu ovo pitanje: da li mu je poznato, u kakvom se stanju nalazi snabdevanje šećerom stanovništva u Bosni i Hercegovini i što misli da učini da se to popravi i dovede u red.

Predsjednik Dr. Drag. Pavlović: Reč ima gospodin ministar za ishranu.

Ministerski podpredsjednik dr. Anton Korošec kot vodja ministarstva za prehrano:

Na vprašanje gosp. poslanca dr. Ace Bogdanovića mi je čast odgovoriti nastopno.

Ko se je v januarju t. l. določil kontingent sladkorja za posamezne pokrajine, se ga je odkazalo Bosni in Hercegovini mesečno 50 vagonov. Toda niti Bosna niti druge pokrajine niso mogle dobiti nakazane količine sladkorja; vzrok je ležal deloma v težavah s preskrbo železniških vagonov deloma pa v tem, da so posamezne tovarne za sladkor uganjale pasivno resistenco radi cen, ki so se jim predpisale. Radi tega si je pomagala pokrajinska vlada v Sarajevu na drug način, da je namreč dajala izvenkontingentna dovoljenja za

nakup sladkorja. Poleg tega se je razvilo v Bosni veliko tihotapljenje sladkorja. Zemaljska vlada v Sarajevu je storila vse, da se to zabrani; tako nam je znano, da je zaplenila 19. aprila t. l.:

3 vagona sladkorja Pere Kostića v Bosanskem Brodu,

12 vagonov sladkorja Milana Popovića in

2 vagona sladkorja Mihajla Popovića,

1½ vagona Riste Babića,

2 vagona sladkorja s Češkega in

10 vagonov sladorkja Azriela, proti katerem je sodna preiskava še v teku

Kakor sem že rekel, se je zemaljska vlada v Sarajevu trudila, da bi dobila tudi na drug način zadostne množn saldkorja v deželo, in sicer tako, da je dajala posameznim trgovcem in aprovizacijam dovoljenje za nakup sladkorja, ker sladkorne tovarne niso hotele pošiljati nakazanih količin. Rezultat je bil ta, da se je ilegalnim potom poslalo v Bosno in Hercegovino do meseca marca 69 vagonov sladkorja, dočim se ga je legalnim potom poslalo do tega meseca 126 vagonov.

Razume se, da so bili radi tega tihotapljenja in izvenkontingentalnih dovoljenj cene sladkorju jako visoke. Kolikor je izvedelo ministarstvo za prehrano, se je prodajal sladkor po 12—30 K kg. (Medklici: „Po 60—80 K“). To mi ni znano; v ministarstvu smo izvedeli samo za cene do 30 K.

Ko sem prevzel v aprilu t. l. vodstvo ministarstva za prehrano, sem se začel takoj truditi, da se odstrani ta kaos v preskrbovanju Bosne in Hercegovine s sladkorjem. Odredil sem strogo preiskavo proti sladkornim tovarnam, ki so uganjal pasivno resistenco, inproti javnim organom, ki so šli tej rezistenci na roko in povzročili ves kaos v preskrbi s sladkorjem. Vi veste, da je bilo več uradnikov radi tega prijetih in zaprtih. (Odobravnje).

3. aprila sem odredil nanovo, da se odkáže Bosni in Hercegovini za bodoči mesec 50 vagonov sladkorja; storil sem tudi potrebne korake, da bi ta sladkor tudi res došel v Bosno in da bi preskrba Bosne s sladkorjem zopet ne izostala vsled pomanjkanja vagonov. Toda mnogo časa je trajalo, predno je prišel odkazani sladkor v Bosno, ker železniška uprava ni dala na razpolago potrebnih vagonov. Zemaljska vlada v Sarajevu je posalla radi tega v Pelmonoštor svojega uradnika, ki pa tud ni mogel izposlovati vagonov od železničke uprave. Ko sem to izvedel, sem poslal takoj v Zemun svojega uradnika, ki je le dosegel pri železnički upravi, da je stvar prišla v tek, tako da je 5. maja oddrđal prvi voz s sladkorjem v Bosno. Ta voz je došel 10. maja v Bos. Brod, kjer ga je prevzela zemaljska vlada za Bosno in

Hercegovino. Drugi del prvga nakazila (to je znašalo 25 vagonov, dočim je znašalo drugo nakazilo 37 vagonov), je odšiel iz Pelmonoštra koncem maja, toda se je ustavil v Vinkovcih iz neznanih vzrokov. Ko se nam je to javilo, smo storili takoj potrebne korake potom svojih uradnikov, da se je tudi ta voz odpeljal naprej.

Do 5. junija smo dobili skoro vsak dan brzojavko, da sladkor še ni došel v Bosno in Hercegovino. Zadnja dva dni pa takih brzojavk ni več; z tega sklepam, da je sedaj sladkor že došel tja.

Kar je bilo od nas odvisno, smo storili vse, da bi se Bosna in Hercegovina preskrbela v zadostni množini s sladkorjem; dali smo telegrafično potrebne ukaze na vse strani, poslali smo svoje uradnike, če se je pojavila kje kaka ovira, dali brzojavno ukaze železničkim postajam, naj ne delajo ovir pri takih transportih, sploh storili vse, kar je bilo v naši moči, da se odpomore pomankanju sladkorja v Bosni.

Gospod poslanec vprašuje dalje, kake korake sem storil, da se zasigura preskrba Bosne in Hercegovine s sladkorjem v bodoče. Na to točko odgovarjam, da smo poskrbeli, da je odšel v Červenku, kjer imajo sladkor na razpolago, poseben šlep, ki je došel tja 3. junija, da se tam naloži 50 vagonov sladkorja za Bosno in Hercegovino kot kontingent za junij. Po mojem mnenju bomo imeli tukaj več sreče nego pri prvem nakazilu v Pelmonoštru.

Da se preskrbi zadostna množina sladkorja za prihodnje mesece, sem nakazal tudi s Češkega 70 vagonov sladkorja za Bosno in Hercegovino.

Kar se tiče vprašanja, kako se razdeljuje ta sladkor, ki ga preskrbi ministristvo za prehrano Bosni in Hercegovini, ve gosp. poslanec, da to ni neposredno stvar ministristva za prehrano, ampak da je to skrb zemaljske vlade v Sarajevu. Mislim, da ne bo proti načinu, kako se bo razdeljeval sladkor, nobene pritožbe, ker je zemaljska vlada v Sarajevu postopala doslej vedno popolnoma korektno in se trudila, da je bila dežela kolikor mogoče pravično preskrbljena z življenjskimi potrebščinami.

Prosim gospoda poslanca, da vzame taj odgovor na znanje.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović :

Reč ima gosp. poslanik Aca Bogdanović.

Aca Bogdanović: Ja se pouzdano nadam, poznavajući gospodina ministra, da će stvar sa šećerom za Bosnu i Hercegovinu od danas ići bolje. Stoga izjavljujem, da se zadovoljavam odgovorom gospodina ministra.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Reč ima gospodin poslanik Antun Gjukić, da stavi pitanje na gospodina ministra financija.

Antun Gjukić: — Poznato je svima, kako su naši dosadašnji upravljači bolje reći tlačitelji Madžari izmišljali sve moguće načine, da naš narod gospodarski a i drukčije uništavaju. Između ostaloga je Madžare smetao naročito onaj nuzgredni prihod našega naroda u Hrvatskoj i Bosni od priroda šljive. Naš narod naročito u Slavoniji uzgajao je mnogo šljive, iz koje je proizvajao u svijetu poznatu dobru slavonsku šljivovicu. To je smetalo madžarskim fabrikama žeste. Zato su oni izmišljali sve moguće načine, kako bi se proizvod rakije kod nas što više umanjio. Najprije su udarili sve veće poreze na rakiju, a onda su oduzeli sve kazane za pečenje rakije, samo da narod ne može praviti šljivovicu, i da ga prisile da kupuje njihov špirit. Narod je bio prinudjen da krišom peče rakiju u raznim kotlićima i kotlovima, a finansijske oblasti su išle od kuće do kuće i tražile ovakve kotlove, te oporezovale narod, gdje se je našlo u zalihama šljivove komine, bez pitanja da li je pekao šljivovicu ili ne. One koje su uhvatili na činu da peku rakiju kaznili su velikim globama. S obzirom na to pitam gospodina ministra financija, ne bi li se kako dali ti porezi odnosno globe stornirati, jer nisu ti ljudi išli za tim, da oštete ovu državu nego bivšu državu, Austro-Ugarsku, u godini 1917. i 1918., a ako se ne bi mogli ti porezi odnosno globe sasvim oprostiti, onda bar neka se svedu na mjeru, kako je to bilo u predratno vrijeme, a ne kako je povišen porez na pečenje rakije tokom rata.

Predsjednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. Ministar Financija.

Ministar financija Dr. Momčilo Ninčić: — Prema ovome, pitanje g. poslanika sadrži u sebi dva pitanja. Na prvo pitanje, da li porez na rakiju mora ostati, na to imam da mu odgovorim, da on mora ostati sa svima povećanjima koja su za vreme rata doneta. Na drugo pitanje, šta da se radi sa kaznama izrečenim povodom prekršaja fiskalnih interesa pre revolucije, koja je stvorila našu državu, imam da odgovorim da sam ja izdao naredbu da se sve kazne do 31. oktobra ne naplaćuju, no samo redovne dažbine. To je u slučajevima gde je kazna izrečena, a u slučajima gde kazna nije izrečena naredio sam da se naplaćuju samo redovne dažbine, dakle, prema ovome, kazna se neće naplaćivati za dela učinjena do 31. oktobra, a za dela koja se učine od 1. novembra 1918. god. kazna

će se naplaćivati, kako je to po zakonima propisano.

Predsjednik Dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gosp. Antun Gjukić.

Antun Gjukić: Izjavljujem, da se zadovoljujem odgovorom gosp. ministra.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč g. Miloje Jovanović.

Miloje Ž. Jovanović: Gospodin ministar finansija 21. prošlog meseca pozvao je nekoliko štampara za štampanje 850.000 formulara za poreske prijave, i putem kratke licitacije odlučio je, da se za izradu toga posla da cena od 133 hiljade dinara. Medjutim, trojica od najglavnijih štampara koji raspolažu materijalom, i koji bi mogli ovaj posao bolje svršiti nisu bili pozvani, a oni bi izradili taj posao mnogo jeftinije nego što je on dat. Oni su protiv ovoga uložili protest, da bi izradili ove formulare za 103.000 dinara. Ja ne znam da li je g. ministru to poznato. Samo ovako postupanje po mome mišljenju ne može se pravdati. Ovim se načinom favoriziraju pojedini štampari, i drugo državna kasa mora da izda mnogo veću sumu novaca, a specijalno ovde ima da plati preko 30.000 dinara više, što u ovim prilikama za državnu kasu znači mnogo, i treće isključeni su iz javnog nadmetanja građani srpski, koji imaju prava da rade štamparski posao kao i svi ostali štampari.

Ja molim g. ministra finansija da mi odgovori, dali mu je ova stvar poznata i dali će odluku koja je doneta održati ili će raspisati drugu licitaciju, da na njoj učestvuju i oni drugi štampari, u toliko pre što su oni ponudili i jamčili da izrade ovaj posao za 30.000 dinara jeftinije.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Reč ima g. Ministar Finansija.

Ministar Finansija dr. Momčilo Ninčić: Gospodo poslanici, u pogledu ove nabavke moga dela lično ima toliko, što sam ja izdao naredbu, da se hitno izvrši izradba poreskih obrazaca. Ta stvar je veoma hitna zbog toga, što se naplata poreza u Srbiji ne može da obavi tako dugo, dok nema tih poreskih obrazaca. Kada je gospodin poslanik uputio na mene ovo pitanje, ja sam se obavestio, kako je licitacija izvršena. Ta je licitacija izvršena prosto, poradi hitnosti. Činovnik u Ministarstvu Finansija, koji je bio nadležan, da obavi tu licitaciju, pozvao je štampare i od beogradsih štampara došlo je njih pet, i oni su licitovali između sebe i ponuda je ostala na najpovoljnijem ponudjaču. Posle izvršene licitacije javila se još tri štampara, koji kažu, da nisu bili pozvani. Kao što kaže gospodin po-

slanik, nudili su oni, da za 30.000 dinara jeftinije isti posao svrše. Da ne bi državna kasa bila oštećena, jer je ova stvar za mene veoma hitna, ja sam tu trojicu štampara pitao naknadno, da li oni pristaju, da u slučaju ponovne licitacije, taj posao u istinu za 30.000 dinara jeftinije izvrše. Ja nisam mogao drugačije raditi, da mi se ne bi desilo, da raspisem drugu licitaciju, pa da mi ni prvi ponudjači ne dodju, a ovi posle odustanu od onoga, što su ranije obećali. Ja sam dobio odgovor od ove trojice, da oni pristaju da izvrše tu porudžbinu za trideset hiljada dinara jeftinije ali pod pogodbom, da im onaj liferant za hartiju, koji je prodao tu hartiju onom ponudjaču, na kome je ostala porudžbina, proda tu hartiju pod istu cenu. Medjutim taj liferant hartije nije imao nikakove veze sa Ministarstvom Finansija. Otkuda dakle ja mogu da garantujem štamparu, da će mu taj liferant hartije dati hartiju pod istu cenu. Jedan od tih štampara izjavio je, ako ne može od prodavaoca da dobije hartiju pod istu cenu, da pristaje na to, da sve te poreske obrasce izradi na mešovitoj hartiji. Ja nisam mogao da pristanem na to, da se poreski obrasci izrađuju na raznovrsnoj hartiji. Poreski obrasci moraju, ako je ikako moguće, biti iste boje, da svak odmah vidi što je. Eto takostvar stoji. Ja nemam nikakve garancije, da bi se sa istom hartijom jeftinije ponovno mogla da izvrši porudžbina, ako bi se izvršila nova licitacija.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gosp. Miloje Jovanović.

Miloje Ž. Jovanović: S odgovorom gospodina Ministra Finansija mogao bih biti zadovoljan, ali njegovi zaključci ne mogu me zadovoljiti. Kad Ministarstvo Finansija pozove štampare na licitaciju za štampanje izvesnih obrazaca i pokaže samo jednu mustru hartije, onda, pri ovoj oskudici hartije, ako je neko snabdeven samo tom vrstom hartije, on je jedini u mogućnosti da proturi tu svoju hartiju, a nijedan drugi štampar u tome mu ne može konkurisati. Ovde je zaista bio takav slučaj, da je tu mustru hartije imao samo jedan jedini čovek i prema tome svaki drugi štampar ne može tu hartiju dobiti i primiti posao u rad.

Može se rešiti to pitanje i na drugi način. Gospodin Ministar Finansija kaže da obrasci za poreske prijave ne mogu biti štampane na raznovrsnoj hartiji. Ja mislim da je glavna stvar da je artija istoga kvaliteta, ali ima jedan drugi način, kako to može da se izvrši. Onako isto kao što je Ministarstvo Finansija pozvalo štampare za štampanje budžeta i ponudilo im hartiju iz državnog plena, i, kad je direkcija plena imala

300.000 tabaka hartije za štampanje budžeta, onda ta ista direkcija može dati štamparima i hartiju za te mustre za poreske prijave.

Nije tu stvar do 30.000 dinara, ali nije rezon, da se u ovako teškim prilikama pojedinci koriste, a da iz licitacije budu isključeni najjači štampari, a ovde su bila s licitacije isključena dva štampara, koji su najviše štete pretrpeli za vreme ovoga rata. Ja bih dakle molio gospodina Ministra Finansija, da se ove mustre za poreske prijave štampanju na hartiji iz direkcije državnoga plena.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: — Ima reč gosp. Ministar Finansija.

Ministar Finansija dr. Momčilo Ninčić: Ja, naravno, pristajem na jednu kombinaciju, da bi državna kasa mogla uštediti jednu sumu novaca od 30.000 dinara. Ali ja se moram predhodno obavestiti, da li direkcija plena ima tu potrebnu hartiju. Druga je hartija potrebna za obrasce za poreske prijave, a druga za budžet. Ali, ako direkcija plena ima tu hartiju, za ove obrasce, meni je mnogo zgodnije i jevtinije, da se na ovoj osnovi izvrši naknadna licitacija.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Reč ima gosp. poslanik Sušnik.

Poslanec Anton Sušnik: Gospod finansijski ministar je izdal naredbo, da se morajo z mesecem aprilom meje onih država, s katerimi še nismo v zvezi, zastražiti carinskimi uradniki in finančnimi stražniki.

Stvar je naperjena v prvi vrsti proti verižnikom in tihotapcem in bi bilo popolnoma v redu, če bi se te prijel. Toda kar čez noč so se začele pobirati na mejah Slovenije visoke carine. Carina je gotovo dobra, kadar ščiti narodno gospodarstvo v državi. Toda v tem oziru so pri nas že tako stroge odredbe, da ne more nihče kupovati drugod, česar imamo doma dovolj. Če pa hočemo uvažati, česar doma nimamo v obilni meri, je pa zato treba uvoznega dovoljenja centralne vlade v Belgradu. Predno se pa danes dobi tako dovoljenje, poteče mnogo časa, je treba mnogo potov in stroškov, tako da se vsak le v skrajnem slučaju odloči za kupčijo.

Kar čez noč smo dobili poleg navadnega vojnega stanja z Nemško Avstrijo še carinsko vojno stanje. Gospodje, če bi se pobirala carina po tarifu Nemške Avstrije, bi bila že tedaj dovolj visoka, ker znaša že tam carina za surovine in polfabrikate do 10%, za cele fabrikate pa celo do 20% in še več.

Ta avtonomni tarif bi gotovo popolnoma zadostoval, da bi ščitil naše narodno gospodarstvo.

Tako je tudi češka država uvedla avstrijske carinske tarife.

Pa če bi se nasproti Nemški Avstriji uvedla tako stroga carina, bi človek to še razumel. Nikakor pa ne moremo razumeti, zakaj se tako postopa tudi proti Češki in Poljski. Glavno pa je, da Nemški Avstriji s tem prav nič ne škodujemo, ampak edinole samim sebi.

Ta avtonomni tarif je bil za Srbijo, ki je hotela postaviti carinski zid nasproti Nemški Avstriji in je imea na vse strani dovolj odprtih tržišč opravičljiv. Slovenija pa je s to tarifo zelo prizadeta.

Navedem naj samo par vzgledov, kako visoka carina se pobira za najpotrebnejše stvari. Tako se n. pr. pobira pri sladkorju sedaj po 20 dinarjev od 100 kg, za sol 17.60 dinarjev za 100 kg, za žigice 20 dinarjev, za petrolej 54.65 din. itd., in vse to v zlatu. Ako se pa ne more plačati v zlatu, kar je sedaj nemogoče, se pribije k dotični carini še 320%. Od papirja za tisk je treba plačati 20 dinarjev, od papirja za črtanje pa 45 dinarjev za 100 kg.

Gospoda moja, tako visoka carina mora naravnost ubiti vsak razvoj industrije in obrti. Posebno pa je seveda oškodovan mali človek, delavec in kmet. Izračunal sem, da bi n. pr. za eno srajco, ki bi prišla šivana iz Nemške Avstrije, morali plačati 20 K carine in za en klobuk 15 K (klici: „Čujte, čujte!“). Prišli bomo tako daleč, da bo navaden uradnik, ki danes pri slabi plači že itak ne more živeti, hodil brez srajce in klobuka okoli.

Kar je pa še najhujše, je to, da nam je vojska pustila veliko množico bolnih ljudi. Prenapolnjene so vse bolnišnice, imamo veliko invalidov, zanemarjene dece itd. Za lečenje treba zdravil. Sedaj pa čujte gospodje, koliko je treba plačati danes za gotove medikamente, katerih ne izdelujemo doma. Za medikamente, ki jih moramo uvažati iz Nemške Avstrije, moramo plačati pri 100 kg 1000 dinarjev carine in to v zlatu. Če pa to ni mogoče, se pribije še 320%. Gospodje, če pomislite vse to, si lahko predstavljate, da so taka zdravila tako draga, da si jih navaden človek ne bo mogel nabaviti.

Visoka carina zna imeti zelo slabe posledice. Vsled tega stavljam na gospoda finančnega ministra vprašanje, če mu je vse to znano in če je voljan visoko carino, če že ne popolnoma odpraviti, pa vsaj primerno znižati. Mislim, da se to čisto lahko uredi v sporazumu s trgovsko in obrtno zbornico, in to tembolj, ker je gospod finansijski ministar izdal naredbo brez Narodnega Predstavništva.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: Ima reč gosp. ministar finansija.

Ministar finansija Dr. Momčilo Ninčić: Molim vas, gospodo, slično pitanje uputio je na mene gospodin poslanik Kristan. Ja bih molio da i gospodin Kristan obrazloži svoje pitanje, kako bi mogao jednovremeno odgovoriti na oba dva.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: Ima reč gospodin poslanik Kristan.

Poslanec Anton Kristan: Pred kratkim sem dobil nastopno brzojavko:

„Prosimo posredovanja pri upravi monopola, da popolnoma ali vsaj deloma popusti monopolno takso pri soli v znosku 17 dinarjev 80 para v zlatu za 100 kg. — gre se za 100 vagonov soli — ter takso od 1800 zabojev vžigalci v znesku 126 dinarjev v zlatu za 100 kg.“

Ko sem dobil t obrzojavko, sem se vprašal: od kod in kdaj se je uvedla monopolna taksa na sol in vžigalice za one kraje, ki so prišli iz nekdanje Avstro-Ogrske v skupno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev? Zato vprašam gospoda ministra, od kdaj in na temelju kakšnih zaključkov je naročil g. minister centralni upravi monopolov, da je uspostavila tudi pri nas one carinarnice in da je začela po deželah bivše Avstro-Ogrske, ki so prišle v državo SHS, pobirati monopol na sol in vžigalice?

Iskal sem odgovora na to vprašanje v vsaki številki „Službenih Novin“; dobil sem nekak razglas generalnega direktorja Kukiča, ki mi je posvem nerazumljiv, če pomislim, da se je pri nas tudi že uvedel monopol. Tam stoji:

„Uprava Državnih Monopola aktom svojim od 24. maja tek. god. ABr. 9216 dostavila je sledeče:

1. da se monopolisani artikli: duvan i duvanke preradjevine, so, petroleum, žižice, cigarpir i alkohol ne mogu iz inostranstva uvoziti u granice bivše Kraljevine Srbije bez dozvole ove Uprave“ i t. d.

V celem razglasu ne vidim nič tako precizno izrečenega, da bi mogel reči: na podlagi tega in tega sklepa se je monopolna taksa uvedla tudi za Bosno in Hercegovino, Hrvatsko, Slavonijo, Dalmacijo in Slovenijo.

Jaz sem mnenja, da tako dalekosežnih odredb nikakor ne more izdajati finančno ministarstvo v lastnem delokrogu, ampak da je zato potrebno na vsak način dovoljenje Narodnega predstavništva. Zato vprašam gospoda ministra: Kdaj in na podlagi kakšnega zaključka so te monopolne takse, ki veljajo za bivšo kraljevino Srbijo in po katerih se plača za 100 kg soli 17.60 din. v zlatu,

za 100 kg vžigalic 126 din. v zlatu, za 100 kg cigaretne papirja 261 din. v zlatu, za 100 kg alkohola 117 din. v zlatu in za 100 kg nafte in petroleja 54.65 din. v zlatu, rastegnila na celo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev? Vprašam dalje, zakaj se ni ta dalekosežna zadeva predložila Narodnemu predstavništvu in ali je gospod minister obenem, ko je to ukrenil, tudi izdal naredbo, po kateri se morajo takoj inventarizirati po celi državi vse zaloge soli in drugih predmetov, ki spadajo pod monopolno upravo. Če se to ni zgodilo, je dana špekulantom najlepša priložnost, da prodajajo stare zaloge na temelju te nove naredbe za toliko dražje, kolikor znaša nova carina.

Dalje bi vprašal gospoda ministra, na temelju kakih zaključkov se je srbski avtonomni tarif rastegnili na celo območje kraljevine SHS in zakaj ni gospod ministertega svojega načrta pravčasno predložil Narodnemu Predstavništvu?

Jaz sem popolnoma prepričan, da smo vsi od prvega do zadnjega za to, da damo državi dohodke, ki so potrebni; sem pa proti temu, da bi napravljali posamezni resorti na lastno odgovornost ali samo na podlagi sklepa ministrskega sveta dalekosežne korake, ki so našemu narodnemu gospodarstvu v škodo in ki zadenejo občutno široke sloje konsumentov.

Obenem bi prosil gospoda ministra, da pove, kdaj hoče odgovoriti na mojo tozadnevno interpelacijo, ki sem jo vložil že pred 2 meseca in kjer sem ga prosil, naj pojasni, ali res namerava uvesti carinski tarif tako, kakor je pisal belgradski časopis „Epoha.“

Predsednik Dr. Dragan Pavlović: Reč ima gospodin ministar financija.

Ministar finansija Dr. Momčilo Ninčić: Gospoda poslanci su pokrenuli nekoliko pitanja. Prvo, čisto načelno, na koje mislim da odgovorim, to je pitanje g. poslanika Kristana: na osnovu čega sam ja mogao da proširim opštu carinsku tarifu Kraljevine Srbije na celu našu teritoriju.

Pa, gospodo, nema tu nikakvog neobičnog puta, kojim sam ja pošao. Opšta carinska tarifa Kraljevine Srbije proširena je na celu teritoriju Kraljevstva na osnovu rešenja Ministarskoga Saveta. A vi znate, gospodo, da su rešenja Ministarskog Saveta donošena po mnogim hitnim i važnim stvarima i imaju zakonsku silu s tim, da ih posle podnesemo Narodnom Predstavništvu i tražimo naknadno odobrenje. Takve smo predloge činili Ministarskom Savetu svi mi; to sam činio i ja, a to je činio i socijalistički predstavnik u vla-

di, gospodin Korać. Gospodin Kristan bi trebao prvo to da zna. (Žagor kod predstavnika Narodnog kluba). To je, gospodo, radeno onda u vladi, kad su gospoda iz Narodnog Kluba u toj vladi imali svoga predstavnika. Drukčije gospodo, nije moglo ni da bude. Mi smo nekoliko meseci bili bez Narodnog Predstavništva u najtežim momentima, onda kad je sve bilo nesredeno, kad je bilo sve neregulisano, kad je trebalo donositi na brzu ruku opšte obavezne odluke da se unese time koliko se može red u našu državu. Jesmo li mogli čekati nekoliko meseci a da apsolutno ne bude doneta nikakva odluka sa zakonskom snagom, koja bi važila za celu zemlju. Prilike su bile vanredne, drukčije nego one pre toga vremena u Srbiji i van Srbije, pa zakoni ranije doneti nisu uvek bili u skladu sa novom situacijom, koja se nije mogla ni predvideti u vremenu kad su ti zakoni donošeni. Ne menjati i ne dopunjavati postojeće zakone u danima kad se moralo brzo raditi, značilo bi ne hteti lečiti kaos koji svaki prelom u političkom životu naroda neminovno sabom povlači. To mi nismo mogli raditi. U tom pogledu, gospodo, svi članovi ovdašnje vlade sa gg. Koraćem i Petričićem, bili smo potpuno složni.

Što se tiče regulisanja naših carinskih odnosa, ta je stvar bila veoma hitna. Gospodo, mi smo imali otvorenu kapiju na sve strane, bilo je potrebno stvoriti jedan modus, da se reguliše služba carinska i da se na robu koja ulazi preko naše granice naplaćuje carina. To je bilo potrebno iz privrednih a još više fiskalnih razloga. Pitanje može biti samo, koju je od dveju opštih carinskih tarifa trebalo primeniti. Mi smo raspolagali dvema opštim carinskim tarifama: opštom carinskom tarifom kraljevine Srbije i carinskom tarifom Austro-Ugarske. Nismo mogli ostaviti u važnosti obe tarife, jer bi to izazvalo nesavladljive teškoće u carinskoj službi i nejednako opterećenje robe koju bi razni krajevi trošili. Sasvim je razumljivo, što je Česko-Slovačka republika primenila Austro-Ugarsku tarifu, jer druge nije ni imala. Evo, koji su momenti mene rukovodili da predložim Ministarskom Savetu, da se primeni opšta carinska tarifa Kraljevine Srbije i tarifske olakšice ugovora, koje je Srbija bila zaključila. Pre svega u osnovnim principima na kojima su te dve tarife radene, nema velike razlike. I Austro-Ugarska kao i mi usvojili smo u glavnom principe po kojima je izradjena poznata nemačka carinska tarifa od g. 1902. Ima razlike samo u pogledu detaljnoga rasporeda i u pogledu visine carinskih stavova. Naša tarifa, ja smatram, bolje je razredena od tarife austro-ugarske u koliko ja kao stručan čovek to mogu da procenim. To je jedan razlog, zbog čega

sam više voleo da se primen naša opšta carinska tarifa Kraljevine Srbije.

Drugi je razlog u tome, što Kraljevina Srbija kao manja zemlja, morala je u većoj meri da štiti svoju domaću proizvodnju. Mislio sam, da je prema sadašnjim prilikama našeg novog Kraljevstva potrebno da naša državna radinost, koja treba jednim svojim delom i dalje da živi, a drugim delom da se stvara i razvija, bude što bolje zaštićena, ne samo od proizvodnje država, koje su ranije konkurisale Austro-Ugarskoj, nego i od svojih novih konkurenata iz Nemačke Austrije i Česke.

Kraljevina Srbija ima više od 10 godina iskustva sa svojom opštom carinskom tarifom. To je iskustvo neobično povoljno za nju. Za tih 10 godina Srbija se počela privredno razvijati veoma naglo u svima pravcima; za tih 10 godina privredni život u Srbiji uzeo je široke i raznovrsne osnove. Mislio sam da će iste takve osnove za budući privredni život našeg Kraljevstva dati ta tarifa i našem novom Kraljevstvu.

Drugo pitanje, koje gospoda predstavnici naročito ističu, to je visina carinskih stavova. Hoću najpre da koregiram jednu stvar, koju je predstavnik g. Sušnik izneo. On govori neprestano o tome, kako se visoke carine plaćaju u Slovenačkoj. Pa ne naplaćuju se visoke carine samo u Slovenačkoj. One se naplaćuju na svima granicama. Iste carine se naplaćuju u Gjevgeliji i u Bitolju kao na Slovenačkoj granici; iste u Spljetu kao i Crnoj Gori; iste u Bakru kao u Tamišvaru. Nema tu, gospodo, nikakve razlike. Ne postoje nikakve slovenačke carine. To su naše zajedničke carine. Onako isto, kako je opterećena granica slovenačka, isto tako su opterećene i sve ostale naše granice. Kakav teret podnose Slovenci, takav podnosimo i mi ostali u celom Kraljevstvu, i to je sasvim pravo.

Ja verujem, pri sadašnjim uslovima za život teško se podnosi svako opterećenje državno, koje doprinosi povećanju cena robe. Ali, gospodo, treba posmatrati to pitanje i s druge strane. Treba posmatrati malo i fiskalne interese državne, jer carine imaju duplu ulogu: i da potpomažu privredni razvitak zemlje, i da daju državi potrebna sredstva za njeno postojanje. Vi svi znate, gospodo, jer ja sam bio dovoljno iskren pred Narodnim Predstavništvom, da vam izložim sadašnju našu finansijsku situaciju. Ja nisam pesimista. Ja sam uveren, da s malo više sredjenosti u našoj zemlji, mi ćemo naše finansijsko stanje da dovedemo u red. Ali, gospodo, tu treba mnogo energije i mnogo gotovosti da se podnose žrtve. Baš zbog sadašnje velike skupoće ži-

vota, izdac naše države mnogo su veći, nego što bi bez toga bili. Svi materijalni izdaci su mnogo veći. Ti isti narodni poslanici, koji neprestano predlažu, da se ovaj ili onaj izvor državnih prihoda ukine, oni isti su najenergичnije tražili da se učini ovaj ili onaj izdatak i protestovali, zašto se na pr. ne povećaju dodaci na skupoću za pojedine vrste činovnika. Pa kad se, gospodo, traže toliki izdaci, od kud će naša država te ogromne izdatke da pokriva. Jedan poslanik se ljuti, što se naplaćuje porez na vino, drugi se ljuti zbog poreza na rakiju, treći se ljuti na monopol, a četvrti na carine. Pa, gospodo, naša država mora od nečega da živi, i ti tereti moraju biti veliki, jer su veliki i državni izdaci. Medjutim, ti su tereti mnogo veći na strani. Moj je plan, da jedan veliki deo ovih sadašnjih tereta prebacimo na buduće generacije za to, što je ova naša generacija i inače suvše podnela; ali ima drugih država, koje gledaju, da gotovo sve terete izazvane ratom svale na ovu današnju generaciju, koja je svugde podnela tolike žrtve. Te velike žrtve na koje se gospoda narodni predstavnici tuže, u stvari su one carine, koje smo mi i pre rata plaćali u Srbiji. Ja ne sporim, da je svako opterećenje soli veoma teško, da ono pogadja siromašnu klasu naroda. Mi smo o tome monopolu soli vodili diskusiju i u Srpskoj Narodnoj Skupštini i to je uopšte bilo priznato, da bi bolje bilo da monopol soli nema. Ali, gospodo, ni Kraljevina Srbija pre rata, čije su finansije bile potpuno uređene, nije imala mogućnosti da ukine monopol soli, a još manje, gospodo, mi sada imamo za to mogućnosti, kad imamo da se borimo sa tolikim vanrednim i novim izdacima. Ja bih molio i mi moramo jedanput početi s te osnove, da čim ukineimo jedan porez, čim ukinemo državi jedan izvor prihoda, da odmah pronadjemo drugi, stalni izvor prihoda. Ali čak i s te osnove možemo početi tek onda, kad stvorimo sredstva za izravnjanje budžetne ravnoteže. Sem toga carine su naše u stvari daleko manje nego što to izgleda na prvi pogled. Specijalno naš trgovački promet sa Nemačkom Austrijom i sa Českom opterećen je zbog toga, što mi sa tim državama nemamo trgovinske ugovore, pa se celokupna roba carini po opštoj carinskoj tarifi. Ali, gospodo, ni ta opšta carinska tarifa nije tako strašna kao što izgleda na prvi pogled. I nesumnjivo je, a vi ćete se uveriti i po onome što se radi, po svima zakonskim predlozima koji se spremaju sada na sve strane — da će svuda carine znatno biti povećane, prema onome što je bilo pre rata. To će se učiniti ne samo iz fiskalnih razloga, nego zbog toga što svaka država mnogo više potreba ima

da brani svoju domaću proizvodnju. Mi se, gospodo, moramo pomiriti s tim da smo jedna država zasebna od svih ostalih država i da moramo stvoriti razgranat privredni život nezavisno od svih država, stvorene one raspadom Austro-Ugarske monarhije ili ne. Čim se stvori mogućnost da se zaključe trgovinski ugovori sa Nemačkom Austrijom i Českoslovačkom, mi ćemo te ugovore bez sumnje zaključiti i onda će carine možda biti manje od ovih, koje su sada. Medjutim nije tako strašno ni opterećenje onih artikala, koje su gospoda narodni poslanici naročito istakli, n. pr. istaknuta je carina na šećer, veli se, plaća se 20 dinara od sto kgr., gospodo, po austrijskoj carinskoj tarifi šećer je plaćao znatno manje nego po našoj. I to je prirodno što je naročito industrija šećera u Austriji bila jaka i nije imala potrebe da se zaštićuje. Medjutim opterećenje koje se naplaćuje u 20 din. mi smo plaćali uvek u Srbiji i pre rata. Mi ne možemo smanjiti opterećenje šećera pri uvozu iz toga razloga, što to isto opterećenje ima i ovaj šećer, koji se proizvodi u zemlji. Ukinuti trošarinu pri uvozu, a ostaviti ovu u zemlji značilo bi favorizirati strani šećer prema domaćoj proizvodnji. Mi to, gospodo, ne možemo učiniti. Ukinuti pak i jedno i drugo, to nijedna država pri sadašnjem finansijskom stanju stvari posle rata neće učiniti i ne bi učinila. Ni opterećenje drugih predmeta nije baš strašno. Meni su na pr. poznati izvesni podaci o veličine carine. Po opštoj carinskoj tarifi pamučna roba koja se uvozila iz Nemačke Austrije i Českoslovačke, po podacima koje ja imam, koja je od svih tekstilnih tkanina nama najpotrebnija iznosila je 10% od vrednosti robe, a medjutim i ona koja se po ugovornim stavovima naplaćuje iznosi oko 6% od vrednosti robe. Gospodo ja mislim, kada se zna na kakvim se osnovima gradi carinska tarifa, da to nije tako veliko opterećenje.

Na kraju ja molim gospodu, koja predlažu ukidanje poreskih izvora za našu državu, da uvek imaju na umu i onu drugu stranu, da imaju na umu i državne potrebe. Lako je naći mane svakom porezu, svakoj državnoj dažbini. Za proizvođača, za trgovca, koji ima da plati tu dažbinu, nesumnjivo je, da bi bilo bolje da te dažbine nema i da roba, koju prodaje bila bi verovano jeftinija, ali mi nalazimo carina i dažbina u svima zemljama i one su svakim danom sve veće i tako mora da bude u jednoj organizovanoj državi koja hoće da živi i da ima napretka.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović:
Ima reč g. Sušnik.

Poslanec Anton Sušnik:

Z onim delom odgovora gosp. finančnega mi-

nistra sem popolnoma zadovoljen, kjer je strokovnjaško razložil, zakaj so se uvedle take carinske tarife. Vendar bi pa pričakoval, da bo malo vpošteval gospodarske razmere v Sloveniji, kjer smo b'li skozi stoletja združeni z Nemško Austrijo in je nemogoče, da bi pri nas vladale enake razmere kakor v Srbiji.

V Sloveniji skozi 5 mesecev nismo plačevali nobene carine. Sedaj po preteku 5 mesecev, ko so ljudje že sklenili trgovske pogodbe, pa kar naenkrat tako visoke carine, s katerimi prisklepanju pogodb ni nihče računal.

Nadalje ne morem biti zadovoljen, ker gospod finančni minister ni nič obljubil, da hoče za nekatere predmete carino vsaj znižati, če že ne popolnoma odpraviti. Gospod finančni minister mora to na vsak način storiti.

Na Češkem n. pr., kjer je narodno predstavništvo sklenilo zakon o carini, ma finančni minister dovoljenje, da more za gotove stvari carino znižati ali celo popolnoma odpraviti.

Prosil bi gospoda finančnega ministra, da nekaj ukrene. V soko carino je na vsak način treba kolikor mogoče znižati, da se ljudstvo pomiri, ker bomo sicer morali vložiti še posebno interpelacijo in staviti poseben zakonski predlog.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlovič: Ima reč g. poslanik Kristan.

Poslanec Anton Kristan: Gospod finančni minister je sicer jako lepo utemeljil svoje stališče, ki se pa zdi meni napačno. Če se je že napravila ta napaka, da je sklenil to samo ministerski svet, je imel vendar gospod finančni minister 3 mesece možnost da bi bil predložil Narodnemu Predstavništvu, kaj namerava. Moje vprašanje je šlo glavno proti temu, da se je delalo brez parlamenta, brez nas, ki smo sedeli tu 3 mesece skoro brez predlogov. Jaz mislim, gospodine, da je ta zadeva tako žvlienske važnosti, da zahtevata naš ponos in naša dolžnost, da se nam stvar predloži in da jo odobrimo ali odklonimo. Če tudi nismo izvoljeni v volitvah od ljudstva, smo vendar reprezentanti svojih strank ki smo jim odgovorni. Gospod poslanec, ki je član kluba, ki ima dva minsitra...

Predsednik dr. Drag. M. Pavlovič: Molim Vas, gospodine poslaniče, da se ogradite na kratku zjavo o odgovoru gospodina ministra i da se ne upuštate ni u kakve diskusije.

Poslanec Anton Kristan: Gospod predsednik, to je zelo važna in nujna stvar, treba je konstatirati, da je tukaj pred celo zbornico izjavil član kluba, kj pravi, da ima njegova stranka ve-

čno ljudstva v Sloveniji za seboj, da ne bo mogoče ljudstva pomiriti zaradi visokih cen soli in vžigalic, ki so posledica visoke carine. Če on to pravi, pomeni to klic: „Caveant consules!“ Kajti sicer bi lahko v krajih, kjer vlada sedaj najlepši red, nastal nered...

Predsednik dr. Drag. M. Pavlovič: Gospodine poslaniče, to je čitav govor, koji se u ovoj prilici ne dopušta.

Poslanec Anton Kristan: To vprašanje sem stavil radi tega, ker želimo, da bi gospod minister povedal, kdaj hoče to stvar predložiti nam, ki nosimo odgovornost pred ljudstvom, da bomo lahko o njej sklepali. Odgovor nisem dobil.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlovič: Ima reč g. Ministar Finansija.

Ministar Finansija Momčilo Ninčič: Molim Vas, gospodo, ja ne znam da li sam bio dovoljno jasan. Gospoda poslanici mi zameraju što nisam tražio naknadno odobrenje od Narodnog Predstavništva. Medjutim gospoda znaju da sam predlog zakonski o budžetu podneo maja meseca. U finansijskom zakonu ima jedna odredba koja se odnosi na opštu carinsku tarifu i kad bude na pretresu taj zakon onda će se rešiti o naknadnom odobrenju. Gospodin Kristan zaboravlja da su prethodne osnove za agrarnu reformu donete po predlogu g. Korača a po rešenju Ministarskog Saveta. To je mnogo krupnija stvar nego što je carinska tarifa. Kad dodje finansijski zakon na dnevni red možemo se ponova vratiti na ovo pitanje i imati iscrpniju diskusiju od ove sadašnje.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlovič: Ima reč g. Ivan Kovačević.

(Glasov: Nije tu).

Pošto nema g. Kovačevića ovde, to se ne može postaviti pitanje na g. Ministra Finansija. Gospodo, time smo iscrpli usmena pitanja, koja su imala da se stave na gg. Ministre. Sad bi malo da se predje na dnevni red. Ali, pre no što predjemo na dnevni red, ja molim sekcije da se prvo konstituišu i izaberu odbore za zakone, koje sam vam pročitao prošlog puta. Ti su zakonski predlozi: Zakon o izmenama i dopunama u zakonu o narodnim školama; predlog zakonski o izmenama i dopunama u zakonu o Universitetu; predlog zakonski o izmenama i dopunama u zakonu o ratorijumu; predlog zakonski o izmenama i dopunama u zakonu o poroti; predlog zakonski o izmenama i dopunama u zakonu o postupku sudskom; zakonski predlog o sticanju prava advokature i predlog g. Ribara,

Dajem deset minuta odmora i pozivam sekcije da se konstituišu i izaberu odbore za ove zakonske predloge.

(Nastaje odmor.)

(Posle odmora.)

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović:
Gospodo, da nastavimo rad.

Izvolite čuti, kako su se sekcije konstituisale.

Sekretar dr. Aleksandar Mijović čita:

I. Sekcija, predsednik Nastas Petrović, sekretar dr. Mladin Svinjarev.

II. Sekcija, predsednik Miroslav Kulmer, sekretar dr. Stjepan Kukrić.

VI. Sekcija, predsednik dr. Ante Pavelić, sekretar Aca Bogdanović.

VII. Sekcija, predsednik Gjoka Nestorović, sekretar Tripko Žugić.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović:
Ostale sekcije nisu se još konstituisale. Molim sekcije da požure, da se što pre konstituišu.

Sad prelazimo na dnevni red.

Prva je tačka dnevnoga reda: odgovor g. Ministra za šumarstvo i rudarstvo na interpelaciju g. Antonu Sušnika o produkciji uglja.

Ima reč gospodin Sušnik.

Poslanec Anton Sušnik:

Gospodje poslanici! Pred dvema mesecima sem vložil interpelaciju zaradi produkcije premoga in sicer zaradi tega, ker nam je takrat grozila kriza vsled pomanjkanja premoga. Premog je, kakor veste, ena najbolj važnih gonilnih sil narodnega gospodarstva. Če preстане produkcija premoga, potem preneha industrija, obrt in trgovina, zmanjka dela in zaslužka; in če zastanejo še železnice, potem je popolna katastrofa za naše gospodarsko življenje tu.

V Sloveniji imamo pemogovnikov, in sicer največ na kranjsko-štajerski meji. Imamo pemogovnike v Zagorju, Hrastniku, Trbovljah, Zabu-kovci in Velenju. Žile zadnjega rudnika segajo celo tja notri do Leš na Koroškem. Dalje so še pemogovniki Velikovec in Sv. Štefan na Koroškem in na Kranjskem v Kočevju, Mirni in Št. Janžu. V vseh teh pemogovnikih se je pred vojsko 1913., ko je bila produkcija normalna, produciralo na leto okoli 18.800.000 meterskih stotov premoga ali dnevno okoli 522 vagonov. Med vojsko se je pa produkcija premoga znatno znižala, več kakor za eno tretjino, tako da smo prišli meseca aprila t. l., ko sem stavil svojo interpelacijo, na 270 vagonov dnevno, torej malo več kakor 50% normalne produkcije. Zakaj je ta produkcija tako strašno padla? V prvi vrsti je vzrok

temu voska. Vojaška oblast, ki je prevzela v svojo upravo rudnike, je te na vse načine izkoriščala. Kopalo se je samo po najboljih žilah, slabe se je pa puščalo v nemar. Ko so rudniki prišli zopet v pravo last, je bil vas inventar zanemarjen. In produkcija ni mogla hitro poskočiti. Lastnik glavnih pemogovnikov v Sloveniji, je gotova družba. Ta družba je ustanovljena s francoskim kapitalom, toda njeni uradniki so bili zagrizeni Nemci in so med vojsko tvorili steber nemštva na Kranjskem in Štajerskem. Ko se je stvorila naša država, takrat so ti uradniki uganjali pasivno resistenco (Klici pri soc. demokratih: „Ni res!“) In nemo-goče je bilo produkcijo hitro zboljšati posebno še, ker so bile vse naprave tako zelo zanemarjene. Ves obrat ni mogel priti v pravi tir, dokler ni naša pokrajinska vlada v Ljubljani posegla vmes. Potem, ko je naša vlada pritislila na družbo, postavila rudnike pod nadzorstvo in začela skrbeti za delavstvo, je šla produkcija polagoma kvišku, tako da smo sedaj, kakor se mi je povedalo, poskočili s produkcijo že na blizu 400 vagonov dnevno.

Nastane vprašanje, če nam zadostuje ta produkcija premoga. V bivši Avstriji smo producirali na leto okoli 400 milijonov meterskih stotov, tako da je prišlo na posamezno osebo okoli 15 meterskih stotov. Ker pa v Sloveniji nimamo tako razvite železne industrije in ker privatniki pri nas kurijo mnogo z drvni, moremo pri nas računati nekoliko manj, torej približno 10 meterskih stotov na osebo. Po tem ključu 10 meterskih stotov na osebo bi v Sloveniji porabili okoli 12 milijonov meterskih stotov premoga na leto. Pred vojsko smo, kakor sem že omenil, pridelali okoli 18 milijonov meterskih stotov, torej za domačo porabo dovolj, nekaj smo ga pa mogli še celo zvažati. Vendar smo pa kljub temu uvažali angleški in češki premog in sicer zaradi tega, ker je naš ru-javi premog mnogo slabši glede kurilne moči, ker ima skoro polovico manj kalorij nego angleški in češki črni premog. Če bi hoteli sedaj vse kuriti s svojim lastnim pemogom, ki ima manj kurilne moči, bi morali produkcijo izdatno zvišati, najmanj za eno tretjino. Slovenija bi rabila potem sama zase okoli 15 milijonov meterskih stotov na leto. Zvišana produkcija znaša sedaj okoli 400 vagonov dnevno, ali na leto okoli 14 milijonov meterskih stotov; torej bi ta množina niti za Slovenijo ne zadostovala. Sedaj pa pride zraven še Banovina in Srbija. Banovina ima tudi nekaj pemogovnikov in pridelala na dan okoli 80 vagonov Srbija okoli 30 vagonov, tudi Bosna daje na dan okoli 210 vagonov premoga. Če seštejemo vse skupaj, dobimo v najboljšem slučaju okoli 700 vagonov dnevno. Če računamo, da bo imelo naše

kraljestvo 10 milijonov prebivalcev, in vzamemo, da pride na vsako osebo 10 meterskih stotov na leto, potem rabimo na leto okoli 100 milijonov meterskih stotov ali dnevno okoli 2.800 vagonov. Premoga pridelamo, kako sem omenil, samo okoli 700 vagonov dnevno in ga nam manjka torej dobri dve tretjini.

Premog v Sloveniji je treba razdeliti. V prvi vrsti pridejo v poštev železnice. Železnice same porabijo okoli 100 vagonov dnevno. Državna železnica dobi 15 vagonov, južna železnica kolikor je teče po našem ozemlju, 30 vagonov in dalje do Mürzzuschlaga še 10 vagonov, druge pokrajine pa 45 vagonov, skupaj torej 100 vagonov dnevno. Po računu stare produkcije iz meseca aprila ko sem stavil svojo interpelacijo, bi znašalo to nad eno tretjino, po novi produkciji pa okoli 25%. V Sloveniji imamo pa poleg tega precej razvito industrijo. Imamo železno industrijo na Jesenicah in v Storah, dalje žrebljarsko industrijo v Kropi in Kamni gorici, imamo tovarne za kose, tovarne za pohištvo in za stole, tovarne za čevlje in usnje papirnice, predilnice, opekarne, itd., ki vse rabijo premog. Dalje je treba vpoštevati tudi zasebno gospodinjstvo, in bolnice, in če se enkrat približa zima, bo treba kuriti tudi privatna stanovanja. Potem rabimo premog za šole in za urade. Če bo produkcija premoga tako majhna kakor je sedaj, obstoja nevarnost, da bodo po zimi uradniki prezebali v svojih uradih in da se bo zgodilo, kakor med vojno. Ko se je neki sodnik pritoževal, da ne mora delati, ker je premrzlo, se mu je reklo, da naj prinese premog s seboj in si zakurj. Ravno tako se lahko zgodi, da bomo morali zopet zapreti šole, zaradi pomanjkanja premoga. Produkcija je majhna, premog strahovito drag. Dočim je pred vojsko stalo 100 kg našega premoga 1.20 do 1.30 K, stane sedaj 100 kg. 12—13 K in to loco Češki premog stane danes na mestu 16—20 K 100 kg. Če se pridenejo potem še visoki prevozní stroški, je čisto gotovo, da se premog, predno pride n. pr. v Belgrad, podraži najmanj za polovico.

Zato je neobhodno potrebno, da se zviša produkcija premoga. Nastane samo vprašanje na kak način. Kakor sem omenil, je pokrajinska vlada v Ljubljani storila že vse mogoče in je imela že tudi nekaj uspehov. Treba pa je, da tudi naša centralna vlada pritisne na trboveljsko družbo, ki je lastnica premogovnikov, da stori vse potrebno, da se produkcija zviša. Treba je napraviti za delavce barake, na katere čaka čez 2.000 delavcev, ki so prišli iz Nemčije. Delavstvu naj se preskrbi zadostna hrana. Če bodo delavci zadostno preskrbljeni z živili in drugimi življenjskimi potrebščinami,

bodo bolj pridno delali in stroški obratovanja ne bodo tako veliki, kakor so danes.

Dalje je treba skrbeti seveda tudi za to, da ne zmanjka bencina. Bencin se rabi pri strojih v rudnikih. V tem oziru nam vedno preti kriza. Vedno se vrše pogajanja glede dobave bencina, bencina pa od nikoder ni. Železniški vagoni tudi niso na razpolago, kadar bi bilo treba prevažati premog. Čudno je, koliko kompetenc imamo glede premoga. Imamo ministarstvo za rude in šume, ministarstvo za obnovo zemlje in ministarstvo saobračaja. Če ni premoga, pravijo, da je vzrok tomu to, ker ni dovolj železniških voz, da bi ga mogli prepekljati. Če se vpraša, zakaj železnice ne vozijo, pa ti odgovorijo, da zato, ker ni premoga. Eno ministarstvo naj vzame stvar energično v roke, pa bo šlo gotovo bolje naprej.

Dalje je treba izkoristiti stare zapuščene rudnike, katerih imamo v Sloveniji in drugod precej. Na Nemškem so to že pred vojno prakticirali in so s pomočjo novih strojev izkoriščali zapuščene rudnike. V Sloveniji je gotovo še mnogo premoga, ki ga bo treba izslediti. Tako je bilo n. pr. v ljubljanski okolici l. 1913. prostosledov za premog 1564. Na Vrhniki smo že med vojsko kopali jako dober premog, ki ni imel nič manj kurilne moči kakor angleški, oziroma češki. Sedaj je stvar zapala, Bog ve iz kakšnih vzrokov! Bržkone bodo tu privatni interesi vmes. Država se mora za te stvari pobrigati, stvar hitro vzeti v roke in ne več dalje odlašati.

Gospodje, še nekaj! Mislim, da bi bilo dobro, če bi država sama vzela v roke vse produciranje. Gospoda moja, kapital ostane vedno le sebi enak, ima pred očmi vedno le svoje koristi in se ne briga za dobrobit države in ljudstva, pa naj bo ta kapital angleški, francoski, ali nemški. Gospoda moja, bodočnost narodno-gospodarskega razvoja teži gotovo za tem, da se podjetja socializirajo. V tem oziru je angleška vlada napravila že med vojsko velik korak. Ko je pretila stavka, je angleški minister stvar lepo poravnal s tem, da se je dogovoril s podjetniki in delavci in je vzela država vsevečje obrate v svoje roke. Lastnikom je dala 4% obresti in zagotovila tudi delavcem delež na dobičku. Za tem vzgledom gre že tudi Amerika. Gotovo je, da leži rešitev problema narodnega gospodarstva ravno v tem, da je edino na ta način mogoče zblížati delavce in kapitaliste in izvajati boj med delom in kapitalom.

S tem, gospoda moja, končam. Podal sem razloge, ki so me dovedli do tega, da sem stavil to interpelacijo na gospoda ministra za šume in rude. Nisem imel pri tem nobenih separatističnih namenov, ampak sem storil to samo zaradi tega,

ker nam manjka v naši državi več kakor dve tretjini premoga. Zdelo se mi je potrebno to povedati, da n' ebo kdo izmed gospodov zopet napačno tolmačl moje interpelacije.

Predsednik Dr. Drag. Pavlović: Ima reč gospodin ministar šuma i ruda.

Ministar Šuma i Ruda Pavle Marinković: Gospodo, zbog ovoga velikoga rata u koji je bila uvučena naša zemlja, najpre Srbija pa posle cela naša sadašnja Kraljevina, obustavljeni su bili gotovo svi industrijski poslovi, nastala je oskudica u svačem, pa je onda počela i oskudica proizvodnje uglja. To su, gospoda interpelanti umotrl i podneli su interpelaciju na moğa predhodnika o tome, da je proizvodnja uglja u Slovenačkoj bila pre rata na 500 i nešto vagona, pa je spala na 270 vagona, i pitali su prema tome, da li ja o tome što god znam.

Gospodo, ta interpelacija je pala početkom aprila, ja odgovaram u ovo doba prema stanju u kome se proizvodnja sada nalazi. Proizvodnja nije pala samo u Slovenačkoj od 500 na 270 vagona, ona je bila potpuno uništena u Kraljevini Srbiji. Od 117 vagona dnevno, kada smo mi u Srbiju ušli ponovo, nije bilo ni jednoga vagona dnevno proizvodnje. Tako je i po drugim pokrajinama naše Kraljevine. Sada već ta stvar stoji mnogo bolje. U samoj Slovenačkoj proizvodnja se popela na 380 vagona dnevno od 270. Preduzete su mere i pokazuju vrlo dobre rezultate, da će se kroz dva tri meseca proizvodnja pojačati sa još 80 vagona dnevno. Sasvim je prirodno, da su za vreme rata opali rezultati u proizvodnji uglja. Prvo novučena je sva radna snaga, drugo ugljeni majdani nisu eksploatisani kako treba, racionalno, nego se radilo samo tako, da se što veći broj uglja izvuče, bez obzira na to, da li će to iscrpsti rudnike ili ne, i najzad oskudica u orudjima za proizvodnju uglja i u ljudima bila je vrlo velika. U sadašnje vreme, kada se to okončalo i kada treba da smo u boljim okolnostima, vj. vrlo dobro znate koji su susedi slovenački i prema tome nemojte se čuditi, ako naidjemo na najveće teškoće u Slovenačkoj u orudjima i materijalu za proizvodnju uglja.

Kao što napomenuh, proizvodnja uglja, kao što su gospoda zapazila od 270 pojačala se na 380 vagona dnevno; a kroz dva tri meseca dostići će još 80 vagona dnevno. Mi se nadamo, da do kraja godine vaspоставimo predratnu proizvodnju i da dostignemo do 500 vagona dnevno.

U Bosni je tako isto bila stala proizvodnja uglja, ali su sada preduzete mere, da se u Zenici pojača proizvodnja sa nekih 100 vagona dnevno. U okolini Mostara otvoren je jedan ugljeni maj-

dan, gde je odmah udareno na sloj od 4 metra debljine i nadamo se najpovoljnijem rezultatu. Osim ovoga otvaraju se ugljeni rudnici i u severoistočnom delu Bosne, koji obećavaju da će se u brzo pojačati proizvodnja uglja na 100 vagona dnevno.

U Srbiji, gospodo, od nula vagona dnevno sad se već proizvodi preko 18 vagona dnevno. Ne treba zaboravit, da smo mi našli naše ugljene majdane u stanju, koje je strašno i iznositi: ne samo porušene, nego i zapaljene tako, da se je morala praviti poplava, da bi se vatra ugasila pa ipak još potpuno vatra nije ugušena.

Kao što vidite gospodo, rezultat opšt u srav-njenju sa drugim zemljama, gde je oskudica takodje velika, kod nas je relativno dosta povoljan. Kao što znate, stvarala se je velika kriza ekonomska u Švcarskoj, a čak i politička u Italiji, tako da mi još relativno bolje stojimo od drugih, pošto od predratne proizvodnje, koja je iznosila 1000 vagona dnevno, mi smo ipak doterali dotle, da proizvodimo 800 vagona dnevno, a do kraja godine ja držim, da ćemo se vratiti na broj vagona predratne proizvodnje.

Iz ovo malo reč, gospodo, mogli ste videti i kako glasi moj odgovor na interpelaciju, koju su gospoda podnela, naročito na prva dva postavljena pitanja. Pitam se, da li mi je poznato, da je proizvodnja uglja opala? Da, gospodo, poznato mi je i bilo bi žalosno da mi to nije poznato; poznato mi je i to mi je upravo i bila prva briga kao nadležnom ministru. I ne samo „da li mislim preduzeti mere“ da se to popravi nego sam već i preduzeo sve ono, što je Ministarstvo Šuma i Ruda sa svojim stručnim organima moglo u tome pogledu preduzeti, te se i proizvodnja uglja svakim danom pojačava.

Na treće pitanje: da li ću se postarati, da se sa strane nabavi ugali, nemam ni dužnost ni pravo, da se u to mešam jer nisam ni pozvat za rešavanje pitanja o nabavci uglja. Ministarstvo Šuma i Ruda stara se za proizvodnju; za nabavku uglja staraju se druga Ministarstva, koja su već i učinila sve, da se nabavka uglja pojača. (Čuje se: Šta je sa Vrdnikom?) U Vrdniku takodje, prema izveštaju koji imam, pojačana je proizvodnja tako, da će u toku idućega meseca proizvodnja dvogubo odskočit, na 30 vagona dnevno.

No, gospodo, i ako ne spada u moju dužnost, da se moj resor brine o nabavci uglja, hoću uzgred da napomenem, da sam ja, da je naše ministarstvo tražilo preko naše mirovne delegacije u Parizu, da se unese u obveze Njemačke i Austrije, da nam imadu dati i to ne kao naknadu, jer nam oni moraju dati naknadu, novcu za porušene in-

stalacije i učinjen kvar na ugljenim rudnicima, nego da nam daju 50.000 vagona godišnje samo kao naknadu za onaj uglj koji su nam iz zemlje odneli, odnosno onemogućili da se proizvodi. Ako bismo u tome uspeli, to bi nam obezbedilo potpunu proizvodnju uglja, da možemo dočekati potpun razvoj proizvodnje naših ugljarskih rudnika.

Mi smo tražili da se Nemačka obaveže i da se Nemačkoj nametne, da nam to mora izdati kroz punih deset godina, a dotle ja se nadam gospodo, da će naše rudarstvo moći toliko proizvesti, da će zadovoljiti sve domaće potrebe i još moći izvoziti.

Predsednik Dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč g. Anton Krstan.

Poslanec Anton Krstan: Gospodje poslanici! Predmet, ki ga je spravila ta interpelacija na dnevni red, je zelo važen. Gospod interpelant vprašuje med drugim, kaj hoče gospod minister ukreniti, da se zviša produkcija premoga in tako odstrani nevarnost, ki preti našemu narodnemu gospodarstvu.

Gospod minister je odgovoril, da se je od aprila dalje produkcija premoga znatno dvignila, in sicer samo v Sloveniji od 200 vagonov na 360, celo na 380 vagonov dnevno. Podal je nekaj podatkov glede produkcije premoga v Bosni, Hrvaški in Srbiji. Odgovor je nepopoln. Meni se zdi, da bi bilo ipak treba vse to precej reorganizirati, kar se je na tem polju dosedaj storilo. Slučajno sem jaz v pokrajinski vladi za Slovenijo oni, ki je imel zadnje mesece opraviti več ali manj s produkcijo premoga, in se moram še sedaj pečati z vprašanjem, kako bi se produkcija kolikor toliko dvignila. Toda ena stvar je, ki nam ovira naše delo, namreč — sklepi centralne vlade s Belgradom. Dne 20. maja t. l. je namreč belgradska vlada, ne da bi nas zaslila, ne da bi zaslila osrednji montanistični urad v Ljubljani, enostavno prekucnila vse naše dosedanje korake in odredila čisto novo razdelitev premoga. Mi smo razdeljevali do tedaj vso produkcijo premoga v Sloveniji po nastopnem ključu:

36½% celotne produkcije je dobila južna železnica, ki vozi po celi Sloveniji in Hrvaški do Siska, (to je dnevno 73 vagonov); državna železnica je dobila toliko, kolikor rabi, namreč 8½% celotne produkcije (17 vagonov dnevno), državna železnica na Hrvaškem in Slavoniji tudi toliko, kolikor je zahtevala, namreč 16½% celotne produkcije ali dnevno 33 vagonov; srbskim državnim železnicam se je pošiljalo v Zemun 12% celotne produkcije (24 vagonov dnevno). Dalje smo dajali hrvaški industriji 17.75% celotne produkcije (35

i pol vagona dnevno). Nam je ostalo za domačo industrijo v Sloveniji 31%, to je kakih 60 vagonov dnevno.

Ta razdelitev se je izvršila po dogovoru s tozadevnimi faktorji, Ključ za množno premoga, ki ga dobi n. pr. industrija v Hrvatski in Slavoniji, se je določil na temelju tozadevnih razgovorov, istotako se je določila potom razgovora količina premoga za hrvaške železnice. Naš uradi so torej razdeljili premog tako, kakor so želeli interesenti in kakor je bilo prav.

Dne 20. maja pa pride ukrep ministarskega sveta: Južni železnici se daje odslej samo 18% produkcije, državnim železnicam 12%, hrvaškim železnicam 28%, srbskim 12%, za industrijo na Hrvaškem 15%, za industrijo v Sloveniji 15%. Na podlagi tega sklepa dobi torej industrija v Sloveniji mesto dosedanjih 60 vagonov dnevno samo 30 vagonov. Tudi južna železnica, ki je za nas najvažnejša proga, dobi mesto 73 vagonov odslej samo 36 vagonov dnevno itd.

Gospodje! Ko sem vprašal pri kompetentnih faktorjih, kako pride ministarski svet do tega in kdo je to razdelitev predlagal, mi reče šef ministarstva za šume in rude: „Neznam“. Nikdo ne ve povedati, kako je prišlo do tega. Vem tud., da odslej ne bo več ministarstvo za rudarstvo razpolagalo s premogom, ampak ministarstvo za saobračaje. Nekega dne je prišel v Ljubljano gospod Matić, ki se je legitimiral kot uradnik ministarstva saobračaja, da prevzame vso razdelitev celotne produkcije premoga v Sloveniji. Vprašali smo ga „kako pride belgrajska vlada do tega, da napravi anarhijo v že urejenih razmerah.“ „Tako je zaključeno!“ Vprašali smo dr. Antulo, sekcijskega šefa v ministarstvu za rude: „Kako ste prišli do tega?“ Odgovoril mi je: „Ne znam. Mene nije niko pitao“.

Gospodje, o tako važnih stvareh se sklepa, ne da bi se vprašalo za svet ministarstva za rude. To se ne sme več dogajati. Če hočemo, da se bo naša produkcija premoga dvignila, se mora sodelovati z vsemi kompetentnimi faktorji, ki pridejo v poštev. Če smo mi delal razdeljevalni predlog za mesec maj ali april, smo ga napravili vedno na temelju dogovora, na temelju resnične potrebe. To pa, kar je napravil ministarski svet, se je sklenilo kar tjavendan, ne da bi se zaslila kompetentni organi, ki so imeli na tem polju izkušnjo in ki so poznali vso to produkcijo.

Jaz mislim, da je napaka v tem, da ni ministarstvo za rude vzelo cele premogovne akcije v roko tako, kakor bi bilo treba. Jaz pogrešam pri ministarstvu za rude enega odelka: takozvanega montanističnega centralnega urada, ki bi imel centralnega urada, ki bi imel svoje filijalke

v Zagrebu, Zadru, Ljubljani, Sarajevu in Belgradu in ki bi skušal dvigniti produkcijo premoga res tako, kakor je treba. Jaz vem, da na Hrvaškem cela vrsta premogovnikov stoji; ljude ne vedo, kaj bi delali, ker ni od nikoder nobene inicijative in ker ministrstvo za rude ne odgovori na nobeno vprašanje tako, kakor bi bilo treba. Prav tako je v Bosni.

Vem, da se med vojsko produkcija premoga ni mogla dvigniti; kajti med vojsko so šli v rudnike delat kmetski sinovi, da so se izognili vojni obveznosti. Ti so se vrnili ob razsulu Avstrije nazaj na svoje kmetije in pustili naporno rudarsko delo. Prehrana rudarjev je bila slaba, zato tudi njih delavna moč ni bila taka kakor v dobi pred vojsko, ko je bilo razmeroma vsega dovolj.

Med vojno se je delal v rudnikih takozvani „Raubbau“, ker se ni šlo za to, da bi se delalo sistematično v že načetih rovh in iskalo nove žile, ampak se je šlo samo za to, da se veliko izkoplje.

Razume se samoobsebi, da je material v rudnikih, ki se je rabil 4 leta vojne (oni vozički in druge rudniške priprave), takorekoč popolnoma obrabljen; med vojsko je manjkalo v rudnikih vseh mogočih potrebščin; delalo se je s takozvanim „vojnim oljem“ („Kriegsöl“) ter drugimi vojnimi surogati, ki so razjedali železje.

Na vse te stvari bi moral paziti, kakor rečeno, en organ: centralni montanistični urad za celo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Tega urada manjka; tak urad se bo moral ustanoviti kot rezultat te interpelacije. To je v interesu nas vseh, ker vemo, kako hudo je, če smo s premogom tako slabo preskrbljeni kakor smo bili v prvih mesecih naše nove države.

Ena točka pa, ki jo je gospod interpelant povdarjal, se mi ne zdi prava: to je namreč neprestano hujškanje proti nemškim in sploh drugorodnim uradnikom v naših krajih. Mi smo danes narodno edinstvena država; toda v tehničnih strokah bomo navezani še dogo na tuje uradništvo in bomo morali vabiti k nam tuje inženirje, pa naj bodo Nemci ali Čehi ali kdor si boji, ker bomo rabili tehnično izobraženih ljudi, kakoršnih med lastnimi državljani še nimamo dovolj. Mislim, da je popolnoma napačno, če navajamo danes take momente kot vzrok, zakaj se produkcija ne dvigne. Jaz sem popolnoma prepričan, da se naši inženirji, pa naj si bodo nemške ali katerekoli narodnosti, brez izjeme trudijo v polni zavesti svoje dolžnosti za povzdigo naše industrije. Tiste ljudi, ki so med vojno iz nacionalne mržnje delali drugače, je delavstvo spodilo samo na dan prevrata. Toda oni uslužbenci, ki jih je delavstvo pustilo, so

delali ves čas marljivo in so dosegli rezultate, o katerih je pripovedoval gospod minister.

Misl. m. tedaj, da ni prav, če govorimo o povzdigi našega rudarstva, pa obenem udarjamo po inženirjih tuje narodnosti. Kajti, gospodje, mi moramo eno vedeti: v naši državi imamo približno 50 premogovnikov, a imamo komaj 50 svojih rudarskih inženirjev v celi kraljevini SHS. Mi nimamo nobene montanistične visoke šole; naše mlade akademike podijo iz Leobna domov. Ustanovili smo sicer rudarsko šolo za vzgojo paznikov in delovodij v Celju, da dobimo vsaj osobe, ki bo porabno za nadzorovanje dela v rudnikih. Do lastnega naraščanja rudarskih inženirjev je pa še daleč! Zato ta točka v govoru gospoda interpelanta po mojem mnenju ni bila srečna.

Jaz sem mnenja, da ima današnja debata ta namen, da pokaže ministru za rudarstvo važnost vprašanja o povzdigi produkcije. Glede Slovenije ni treba imeti v tem oziru nobenega straha. Pri nas se je napravilo vse, kar je bilo zaenkrat mogoče. Več se sedaj ne da storiti, ker ne moremo samo producirati, ampak moramo tudi vse rove spraviti v red, da bo mogoče v prihodnosti producirati sistematično. Delavstva imamo dovolj, zlasti ker so zadnji čas Nemci odslovili naše rudarje na Vestfalskem in nam jih poslali domov. Isto se je zgodilo tudi našim delavcem v leobenskem in segrabenskem revirju na Zgornjem Štajerskem. Pač pa je treba nekaj ukreniti na Hrvaškem, ker se tu premalo dela; prav tako tudi v Bosni. V Bosni se je začelo delati po interpelantovem receptu, da se je namreč več „strancev“ strokovnjakov izgnalo, mesto da bi se bili še nov privabili v deželo, ker se nujno rabijo. Isto velja o Srbiji.

Če hočemo dvigniti produkcijo premoga, ima važno besedo tudi gospod minister saobračaja, ki naj skrbi za red na železnicah in gleda na to, da bodo vagoni, v katerih se je odpeljal premog iz rudnikov, tudi prišli nazaj. Že pri indennitetni debati sem povdarjal, da na Hrvaškem mnogo premogovnikov zato ne more več producirati, ker imajo pred rovi stotine in stotine vagonov premoga, a ni vagonov, da bi se izkopani premog sproti odvažal. Isto sem konstatiral tudi na podlagi brzojavke iz Ljubljane, da namreč hrvaške železnice 800 vagonov niso vrnile nazaj v Trbovlje in da produkcija v trboveljskem premogovniku trpi radi tega, ker je treba čakati na vagono.

Vprašanje o produkciji premoga je zelo važno in mu je treba posvetiti vso pozornost tudi radi tega, ker bo od zadostne produkcije premoga tudi odvisna povzdiga naše industrije. Če pa mi ne povzdignemo domače industrije in ne napravimo

novih tovarn, potem gorje naši državi! Tovarne se pa morejo povzdigniti samo tedaj, če imajo na razpolago dovolj premoga in lahko delajo s polno paro. Ne sme se pa postopati tako, kakor dela naš ministrski svet, ki je znižal dne 20. maja t. l. količino premoga za industrijo v Sloveniji od 60 vagonov na 20 vagono dnevno. Ministrski svet ni pomislil na to, da mi zalagamo s premnogom tudi take industrije, ki delajo noč in dan in ki morajo delati noč in dan. Takozvane Martinove peči morajo brezpogojno dobiti toliko premoga kolikor ga potrebujejo. Njim se potreba ne more snižavati na polovico. Če se tam pokuri v gotovem času samo 5 vagonov premoga mesto 10, ki jih zahteva pravilni obrat, se je zavrglo še teh 5 vagonov, ker Martinove peči ne morejo obratovati brez natančno določene količine premoga. Naš ministrski svet v Jugoslaviji vlada sicer precej absolutistično, a vendar nima tako absolutistične moči, da bi mogel ukazati Martinovi peči, naj funkcionira n. pr. mesto z 10 vagoni premoga s porabo samo 5 vagonov. (Veselo.)

Tako se ne sme delati, ampak vsak sklep ministrskega sveta mora temeljiti na praktičnih izkušnjah, vsaka stvar, ki jo napravijo tu v Belgradu, mora imeti praktičen zmisel.

Zato se čudim, da se ministrstvo za rudarstvo ni uprlo proti sklepu ministrskega sveta, ki je odredil, da dobi razdelitev premoga v Sloveniji minister saobračaja v roko. Kako pride minister saobračaja do tega, da bo razdeleval premog industriji?! Saj ni trgovec! To je stvar ministra za rudarstvo. Minister saobračaja ima samo reči: „Prijetelj minister rudarstva, jaz rabim za železnice v Sloveniji toliko in toliko premoga, za železnice na Hrvaškem in v Slavoniji toliko itd. To mi ti preskrbi!“ Druzega on nima napraviti.

Tukaj pa sklene ministrski svet: „Ti, minister saobračaja, ti imaš dosti upraviteljev že z vagoni, boš skrbel še za razdelitev premoga ter ga oddal trgovcem in industriji“. Človek bi rad videl, kaj pa je potem posel ministrstva za rudarstvo ali ministra za trgovino in obrt?

Tako sklepi ministrskega sveta nasprotujejo temu, kar hoče doseči interpelant; zato bi bilo potrebno, da opozori dva ministra svojega kluba, naj upliva pri vladi, da se taki sklep ne bodo več delali.

Gospodje! Vzemite stvar z vso resnostjo! Tudi gospoda ministra za rudarstvo bi prosil, naj se upostavi v Sloveniji glede razdelitve premoga zopet razmere, kakor je bilo pred 20 majem. Prepričan sem, da bomo imeli v juniju manjšo produkcijo premoga nego v maju, ker je naš monta-

nistični urad v Ljubljani, ki je vodil doslej vse delo, potisnjen v stran in se je umaknil gospodu Matiču, ki pa po mojem prepričanju ne bo mogel zadostiti svoji nalogi.

V tej zadevi sem izročil tudi ministru za rudarstvo in šumarstvo ter ministrskemu svetu poseben memorandum, v katerem sem opozoril na navedene nedostatke in prosil, naj se ne dela več tako po orijentsko, po metodi: „Bo že kako!“

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović:
Reč ima gospodin poslanik Čobal.

Poslanec Melhijor Čobal:

Gospodje poslanci! Jaz se popolnoma strinjam z izvajanjem obeh gospodov predgovornikov glede važnosti premoga in sem si v svesti, da je naš gospodarski obstanek precej odvisen od produkcije premoga.

Gospod interpelant je preje navajal razne razloge, ki so zakrivili padanja produkcije. V mesecu aprilu smo imeli po interpelantovih izvajanjih 270 vagonov dnevne produkcije. V mesecu aprilu torej produkcija ni več padala, temveč se je že nekoliko povzdignila. V prvih mesecih letošnjega leta, oziroma koncem lanskega leta je bila produkcija še veliko nižja in sicer tako, da se je v glavnih rudnikih: v Trbovljah, Hrastniku in v Zagorju produciralo vsega skupaj približno le kakih 150—170 vagonov dnevno. Vzrok padanja te produkcije je bilo med časom vojne ravno to, kar je med drugim navedel gospod interpelant, ki je rekel, da je predvsem treba, da bi se delavstvo dobro aprovizijoniralo. Prva leta vojne, to je 1915., 1916. in 1917., se je postavila na to staljšče tudi avstrijska vlada in rudniški podjetniki, tako da je bila vsa aprovizacija rudarjev izročena edinole rudniškim podjetnikom. Vsled tega je začela že v onem času, ko še ni prav nič manjkalo tehničnih pomočkov, padati produkcija, ker so podjetniki dajali delavcem namesto plačila v gotovini skoro samo hrano, ki je pa bila tako slaba, da per te hrani ni mogel nihče živeti in je vsak omagal in postal za vsako delo nesposoben, kdor ni od drugog ničesar dobil.

Tako je začela že v prvih letih padati produkcija, ki je potem padala vedno bolj. Padla je tudi radi tega, ker su pravi rudarji šli na vojsko in je potem armada pošiljala raznim rudnikom vojake. To pa niso bili rudarji. To so bili, kakor je to že omenil inoj predgovornik tovariš Kristan, kmetski sinovi, bili so pa tudi ljudje iz vseh drugih slojev. Bili so hotelirji, mesarji, krojači itd., torej ljudje, ki nikakor ne morejo nadomestiti pravih rudarjev. Radi tega je tudi produkcija bila tako nizka. V prvih mesecih po razsulu stare Av-

strije so ti ljudje, ki jih je pošljala raznim rudnikom armada, odšli domov, tako da je ostalo prav malo rudarjev, in je produkcija premoga padla skoro na ničlo.

Delavstvo samo, posebno pa uradništvo, se je takoj v prvem početku trudilo, kako bi se produkcija povzdignila. Zato tudi ni bilo umestno, kakor je to omenil že predgovornik kolega Kristan, da se je gospod interpelant obregnil ob nemške uradnike. Delavci so že sami prvi dan ob prevratu odstranili vse tiste, ki so bili res nasprotniki našega naroda. Vsi ostali uradniki, ki so še sedaj v službi, naj si bodo že potem nemške ali češke narodnosti, se trudijo od prvega dne pa do danes, da bi povzdignili produkcijo kar najbolj mogoče.

Ali, gospodje, za zvišanje produkcije je potrebno, da je na razpolago dovolj tehničnih pripomočkov. Brez tehniških pripomočkov je to nemogoče.

Da nimamo dovolj tehničnih pripomočkov je precej kriva tudi naša centralna vlada. Nam manjka v prvi vrsti strojev posebno sesalk. Če bi ne bila n. pr. privatna trboveljska družba posodila velenjskemu premogovniku ene sesalke, bi ta splohne bil mogel obratovati. Če pa se ob takem pomanjkanju strojev obrne kako podjetje v Belgrad s kako prošnjo za uvoz, pa ne pride nobena rešitev. (Tako je!)

Prav tako je z bencinom. Poprej je en delavec lahko vozil po tri tako jamske vozičke, sedaj pa vozita dva delavca en voziček, ker se ne dobi mazilno olje.

Prav tako je z razstrelivom, z dinamitom. Še pred 14 dnevi je bil na naši meji en vagon dinamita na razpolago, a ni bilo mogoče dobiti iz Belgrada dovoljenja za nakup oziroma uvoz. Tako se je moral nadzornik, ki ga je postavila vlada, truditi z brzojavljanjem, da se je dobilo olje in dinamit.

Zato pravim, da bi bilo tu treba nekaj ukreniti; kajti dokler bodo odvisni naši rudniki od centralne vlade glede uvoza raznih tehničnih pripomočkov, toliko časa tudi pri nas ne bo tako, kakor bi moralo biti. Take stvari se bodo že morale prepustiti avtonomiji pokrajinske oblasti, najboljše montanističnemu odelku v Ljubljani ali prehodno — gospodarskemu uradu.

Gospodje, še nekaj je potrebno pri nas storiti. Ako hočemo, da se povzdigne naša produkcija, se bo treba ozirati na to, da se bodo oni delavci, ki z veseljem delajo, tudi pošteno plačali in da se jim bo preskrbelo za jed in stanovanje. Stanovanj manjka povsod, pri vseh rudnikih; delavci

stanujejo tako slabo, da vstane po mojem mnenju marsikdo zjutraj bolj izmučen, nego je bil zvečer, ko je prišel iz službe, ker njegovo stanovanje ne odgovarja življenjskim potrebam človekovim.

Prav tako je z delavskimi plačami. Po posredovanju poverjeništa za javna dela smo imeli v Ljubljani v marcu t. l. pogajanja s trboveljsko družbo, da se je delavcem, ki so zaslužili 11 do 13 kron na dan, povišala plača na minimalno višino 18 kron dnevno za preddejavca; za druge kategorije se je določila nižja minimalna plača. Ali takrat, ko se je to sklepalo, so bile cene življenjskim potrebščinam čisto drugačne. Takoj, ko se je to sklenilo, je prišla ta nesrečna svobodna trgovina. Takrat je stala najfinejša moka 2 K 50 h do 2 K 60 h, moka za kuho 1 K 70 h, krušna moka 1 K 20 h. Tudi sladkor je bil cenejši. Takoj po tistih pogajanjih se je pa zvišala cena najfinejši moki na 5 K za kg in tudi drugim vrstam moke so se cene zvišale temu primerno. Toda o istočasne povišanju delavske mezdne ni bilo govora. Vlada bi se bila morala tudi zato pobrigati, da se takrat, ko vidi, da se povišajo cene za živila, povisi tudi plača delavcem. Naj bi bil montanistični odsek, oziroma vlada sama takrat, ko so se povišale cene za živila, povšala tudi cene premogu, pa bi bila lahko ukazala podjetnikom, da povišajo plače svojemu delavstvu.

Sedaj bo pa stvar še hujša. Na podlagi zadnjih vesti bo cena moke še vedno višja. Slišali smo danes glede takih življenjskih potrebščin, ki so bile doslej po ceni, n. pr. glede soli in drugih stvari, brez katerih delavec ne more biti, da so se jim povišale cene za 100 do 200%. Tudi to bo vznemirjalo delavstvo. Če bodo pri nas tudi tako visoke cene kakor v Belgradu in tu okoli, ne bo moglo naše delavstvo izhajati s 15 do 20 kronami dnevne plače, ampak bo moralo imeti po 20 do 30 dinarjev na dan, kakor je to v Srbiji.

Vse to je treba vzeti v kalkulacijo, če se hoče zvišati produkcija premoga. Jaz sem prepričan, da bo naše delavstvo, ako se stori zanje, kar je nujno potrebno, in ako se oskrbe vse te tehniške potrebštine, brez katerih se povišanje produkcije ne more doseči, rade volje z vso močjo delalo na to, da se produkcija premoga dvigne. Jaz bi bil samo mnenja glede produkcije same, da bi ministarstvo za rude in šume izročiti vse to eni sami kompetenci, in sicer taki kompetenci, ki bi bila v bližjem stiku z raznimi rudniki nego je blegrajska vlada in ki bi se lažje informirala o potrebi raznih stvari, ki jih mora imeti rudnik. Treba bo čisto gotovo raznih strojev, ne samo sesalk, ampak

tudi motornih strojev, treba bo najboljšega olja in bencina. Če se bo preskrba teh potrebščin prepuštila Belgradu, ne bo nič. Jaz sem prepričan, da se produkcija na ta način nebo dvignila. Če se pa izroči ta stvar sedaj obstoječemu montanišičnemu oddelku ali prehodno gospodarskemu uradu v Ljubljani, sem prepričan, da bomo imeli v teku meseca za 20 do 30% višjo produkcijo, in smo lahko prepričani, da pridemo do iste višine produkcije kakor je bila pred vojno.

Predsednik dr. Drag. M. Pavlović: Ima reč gospodin poslanik Sušnik.

Poslanec Anton Sušnik: K izvajanju mojih predgovornikov dostavim še nekaj besed. Prav hvaležen sem obema gospodoma, da sta še bolj natanko, nego je bilo meni mogoče, navedla vzroke, zakaj je produkcija padla, in podala nasvete, kako bi se zvišala. Jaz nisem rudarski inženir, nisem nikak strokovnjak za rudarstvo, in sem mogel povedati samo toliko, kolikor sem se informiral.

Eno stvar pa moram zavriniti. Gospod tovariš Kristan je namreč rekel, da sem jaz nasvetoval recept, naj se izženejo nemški uradniki, kakor se izganjajo tuji uradniki iz Bosne. Ne vem, kje je to slišal. Jaz vsega tega nisem govoril. Konstatiral sem samo, da je trboveljska družba nemška in da so se njeni uradniki zadržali ob prevratu bolj pasivno, uganjali pasivno resistenco. (Poslanec Smodej: „Res je bilo tako!“) Da je to istina, je priznal gospod poslanec Kristan sam, ko je rekel, da so delavci takoj ob prevratu sami odstranili nekaj uradnikov.

Da pa uradniki še sedaj delajo kaj takega, nisem nikdar trdil, ker vem, da so uradniki pod močno roko poverjenika za javna dela pri pokrajinski vladi za Slovenijo, gospoda tovariša Kri-

stana takoj parirali in da se je produkcija precej izboljšala.

Izvajanja gospoda ministra vzamem na znanje, posebno z zadovoljstvom ono točko, v kateri povdarja, da je nasvetoval mirovni delegaciji v Parizu, naj zahteva od premoga, ki ga dobi ententa kot odškodnino iz Nemčije, za naše kraljevstvo 500.000 meterskih stotov letno. To bi bilo že nekaj, kar bi izdatno pomagalo. Če so naši neprijatelji eksploatirali več kakor 3 leta naše rudnike, naj dajo odškodnino ne samo ententi, ampak tudi nam.

Želim samo, da bi imela naša delegacija uspeh; želim tudi, da bi gospod minister dosegel, da pride še enkrat premog s Češkega; pogodba je že sklenjena. Če se bo vse to izvršilo, se nam na zimo ne bo bati mraza vsled pomanjkanja premoga.

Predsednik Dr. Drag. M. Pavlović: Gospodo, nema više prijavljenih govornika. Ja mislim da završimo današnji rad i da ove dve interpelacije odložimo za drugi dan, za idući četvrtak. Današnju sednicu zaključujem, a drugu zakazujem za sutra u 9 časova pre podne s ovim dnevnim redom:

1. Drugo čitanje zakonskog predloga o budžetskim dvanaestinama;
2. Pretres predloga g. Matka Laginje i drugova o uvozu i izvozu robe;
3. Pretres izvještaja Verifikacionog odbora o mandatu g. Drmončića.

Sednicu zaključujem, a drugu zakazujem za sutra u 9 časova pre podne.

(Sastanak je zaključen u 19 sati i 30 minuti.)

Video sekretar:

Dr. A. Mijović s. r.

INTERPELACIJE

32. redovnog sastanka Narodnog Predstavništva držanog dne 5. juna 1919. u Beogradu.

Antona Kristana in tov. na vojnega ministra.

Gospod minister!

Danes mi javljajo, da je vojaška oblast takoj vpoklicala v vojaško službo

Urednika Milana Švajcarja, ki je invalid ter državljane Stjepana Ilijaševića in Vinkota Balogha.

Vprašam gospoda vojnega ministra:

a) na kojem pravnom temelju je vpoklican invalida Milana Štajcarja v vojno službo ter državljane Stjepana Ilijaševića in Vinkota Balogha?

b) ali je voljan odrediti, da se odpuste ti vpoklicanci, ko se zna, da nima ta vpoklic nobenega pravnega opravičenja.

V Beogradu, 5. junija 1919.

Anton Kristan, s. r.

INTERPELACIJA

na gospodina ministra unutrašnjih dela

Još meseca marta o. g. uputio sam pismeno pitanje gospodinu ministru unutrašnjih dela o tome: da su Randjel Petrović kasapin i David Beraha iz Leskovca, bili bugarski liferanti za vreme Bugara, i kao takovi nasilno oduzimali od naroda sreza leskovačkog stoku za t. zv. „Mandru“.

Za primer sam naveo opštinu razgonjsku u srezu leskovačkom, koji ni do danas nisu platili narodu onih 13.970 dinara, koliko su bili sami obećali, koliko su hteli, kada su stoku nasilno oduzimali.

Oni su kao takvi pomoću Bugara postali truli bogataši na račun naroda.

Kako mi na moje pismeno pitanje gospodin ministar ni do danas nije odgovorio, i ako je prošlo više od 2 i po meseca, i ako sam tražio pismeni odgovor, to pretvarajući moje pismeno pitanje u interpelaciju, tražim da se ono pridruži ovoj interpelaciji i da mi gospodin ministar izvoli odgovoriti:

1. Zašto mi gospodin ministar ni do danas nije odgovorio na moje pismeno pitanje, kad sam tražio pismeni odgovor?

2. Šta je do sada urađeno po mom pitanju?

3. Da mi gospodin ministar na sva postavljena pitanja odgovori, a moje pitanje ovim postaje interpelacija i ima da se pridruži ovoj interpelaciji.

4. juna 1919. godine

Interpelant

Beograd.

Mihajlo Jovanović, s. r.
narodni poslanik za okrug vranjski

INTERPELACIJA

na

Gospodina Ministra Finansija

Mi imamo u našoj otadžbini sem činovnika u dejstvu i činovnika, koji su svoj dug kao činovnici odužili i koji se sada nalaze u penziji. Pri stavljanju činovnika u penziju zakonodavac je imao na umu cene životnih namirnica, stanova i ostalog iz onog doba, kada je zakon stvaran. Od tada su bile delimične izmene zakona u pogledu plata kod nekih redova činovništva, te je tom izmenom nešto poboljšan položaj dotičnih činovnika. Ali i to poboljšanje u nekoliko je olakšalo život dotičnih porodica samo za redovne prilike. Rat je iz osnova promenio prilike, pod kojima se ranije živelo. Neverovatno velike skupoće svh

namirnica učinile su život teškim do očajanja. Slobodni građani dovijaju se na razne načine, da zarade minimum za egzstenciju i u srazmeri skakanja cena životnih namirnica podižu visinu svojih zarada, i samo se tim objašnjava fakat, što nosač za uslugu, koju je ranije vršio putniku za 1 dinar, danas uzimlje 10—15 dinara.

Državni činovnici oba reda nisu u tome sretne položaju, da sami mogu menjati visinu svoje zarade, jer je nju zakon regulisao. Ali današnja opšta skupoća dala je povoda Vladi, da novčanim dodacima pomogne aktivnim činovnicima, služiteljima i radnicima. U tom cilju odredila je dodatak: činovnicima do 5.000 dinara godišnje plate dnevno po 12 dinara, a preko 5.000 dinara po 16 dinara; stužiteljima i radnicima po 6 dinara i svima na svakog člana porodice po 1 dinar dnevno; uz to i druge moguće olakšice. Međutim sa činovnicima u penziji nije tako postupljeno; njima je dat samo neznatan dodatak od 1 dinara dnevno na svakog člana porodice.

Ovakav postupak Vlade očigledna je nepravda, koja smrtno pogadja porodice naših penzionara. Jer kad je sama Vlada povisila dodatak koji je odredila aktivnim činovnicima, i kad su oni našli potreban minimum za egzstenciju, onda je taj i po visini tome sličan minimum potreban i penzionaru i njegovoj porodici, te da i on izadje živ iz ove ratne nesreće. Pensionari su u agoniji, i zato im treba pohitati što pre u pomoć, izjednačivši ih u svemu sa aktivnim činovnicima u pogledu pomenutih dodataka.

Stoga podnoseći ovu interpelaciju i tražim da mi gospodin Ministar odgovori:

1. Šta je rukovodilo Kraljevsku Vladu, da učini ovu nepravdu državnim činovnicima u penziji?

2. Je li gosp. Ministar voljan, da učini predlog Vladi, da se ova nepravda otkloni izjednačenjem penzionara sa aktivnim činovnicima u pogledu pomenutih dodataka?

3. jula 1919. godine

Interpelant

Beograd.

Todor P. Stanković,
nar. poslanik, s. r.

TELEGRAM.

(Žurno.)

Narodnom Predstavništvu — Beograd.

Split, 2. jula 7 sati u veče.

Zastupnici ugroženih teritorija političkih kotara Zadra, Šibenka, Istarskog i dalmatinskog

otočja, otoka Visa, Hvara, Korčule, Lastova i Mljeta, zabrinuti radi vijesti koje se šire o riješenju našeg pitanja, sakupljeni na skupštini u Spl.tu, danas 2. lipnja prosvjedujuemo protiv zloglasnog, protunarodnog i nepoštenog riješenja i tražimo od naših zastupnika, da ne potpišu nikakav mir koji ne daje slobode cijelom našem narodu i svim

našim krajevima. Svako drugo riješenje naći će nas spremne da sav svoj život posvetimo samo spremanju osvetničke borbe za spas nespasenih krajeva dokgod ne stupimo u novi rat za njihovo oslobodjenje.

Predsednik skupštine
Pavao Kovačev.

